

3 калегіі
Міністэрства
культуры

Эканамічны блок

25 жніўня адбылася калегія Міністэрства культуры краіны. На парадак дня было вынесена адно пытанне: аб выкананні арганізацыямі сістэмы Міністэрства культуры Беларусі эканамічных паказчыкаў развіцця сферы культуры ў першым паўгоддзі 2016 года і прагнозе іх выканання за 2016 год.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Адкрываючы пасяджэнне, міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў спыніўся на некаторых момантах развіцця айчыннай эканомікі, у прыватнасці, адзначыўшы скарачэнне рэальных заробкаў і змяншэнне грашовых даходаў насельніцтва. Усё гэта непасрэдна паўплывала і на сферу культуры краіны: напрыклад, сёння назіраецца скарачэнне колькасці наведвальнікаў тэатраў і кінатэатраў, ёсць праблемы з выкананнем даведзеных эканамічных паказчыкаў у шэрагу арганізацый, падначаленых Міністэрства культуры. Адсюль — і зніжэнне ўзроўню ўласных даходаў некаторых устаноў, і праца “ў мінус”, і падзенне выручкі ад рэалізацыі прадукцыі, тавараў (работ і паслуг) па камерцыйных арганізацыях.

— Разам з тым на сёння назіраюцца пэўныя пазітыўныя тэндэнцыі як у развіцці эканомікі, — заўважыў Барыс Святлоў, — так і ў выкананні даведзеных паказчыкаў у пераважнай большасці арганізацый сферы культуры. Таму, на мой погляд, сённяшнія праблемы — гэта пытанні суб’ектыўнага характару і, у асноўным, тычацца кіраўнікоў некаторых арганізацый і ўстаноў.

Пасля выступлення міністра прагучаў даклад начальніка эканамічнага ўпраўлення Міністэрства культуры краіны Васіля Дзямбіцкага. Ён адзначыў, што за 6 месяцаў з пачатку года дзяржаўнымі арганізацыямі сістэмы Міністэрства былі атрыманы пазабюджэтыя (уласныя) даходы ў памеры 685 мільярдаў рублёў, ці 109,2 % ад даходаў аналагічнага перыяду 2015 года. У структуры агульных паступленняў на ўтрыманне дзяржаўных арганізацый сістэмы Мінікультуры пазабюджэтыя (уласныя) даходы склалі 20,2 %.

Што да планавага паказчыка па даходах за справаздачны перыяд, дык ён дзяржаўнымі арганізацыямі сістэмы Міністэрства культуры выкананы на 100,9 %. Сярод арганізацый мясцовага падпарадкавання ў лепшы бок адзначаюцца Мінская, Гомельская і Гродзенская вобласці. Па выніках 2016 года, значную Васіль Дзямбіцкі, прагназуеца забяспечыць рост па даходах у параўнанні з мінулым годам не менш чым на 110 працэнтаў.

Да слова, за першае паўгоддзе тэатральна-відовішчымі арганізацыямі рэспубліканскага падпарадкавання атрыманы ўласныя даходы на суму 94,6 мільярды рублёў пры плане 92,2 мільярды рублёў (рост на 110 працэнтаў да 2015 года).

Букет з Дома траўніка і праект ад дома Напалеона Орды

Журналісты “К” — на Іванаўшчыне Брэсцкай вобласці ў рамках чарговага аўтатура газеты. Дырэктар музейнага комплексу ў Варацэвічах Дзмітрый Козак паказаў нам нядаўна адбудаваны Музей Напалеона Орды на месцы яго колішняй сядзібы. У гэтыя ж жнівеньскія дні рэалізуецца праект да 210-годдзя з дня нараджэння вядомага мастака і кампазітара. А Таццяна Вайцяшчук — загадчык “Домы траўніка” ў Стрэльна, які ў верасні адзначае 25 гадоў. Да юбілею рыхтуецца абноўленая экспазіцыя і фітабар.

Фота Кастуся АНТАНОВІЧА і Яўгена РАГІНА

Праекты развіцця

Чарговая летняя камандзіроўка прывяла ў Верхнядзвінскі раён Віцебскай вобласці, які, як вядома, мяжуе з Латвіяй і Расіяй. Меў спадзяванні, што тут, на памежжы і суседстве некалькіх краін, адшукаюцца цікавыя ініцыятывы і праекты. Ці спраўдзіліся чаканні?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Змаганне за чытача

Як мяркуюе начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Верхнядзвінскага райвыканкама Надзея Масквічова, ініцыятыў у мясцовай сферы культуры хапае. Напрыклад, у раёне цягам дзясяткаў гадоў ладзяць рэгіянальны дзіцячы фестываль мастацтваў “Дзвіна — Двина — Даўгава”, а таксама праводзяць сустрэчы каля кургана Дружбы — пункта, дзе сыходзяцца межы трох суседніх краін. Яшчэ адным паспя-

Што такое “сэмплінг” у дзеянні?

віктарыны і конкурсы. А за дзецьмі, натуральна, падцягваюцца бацькі.

Таксама бібліятэкары праводзяць квэсты па гісторыі Верхнядзвінска, запрашаюць актыўных наведвальнікаў у бібліякафэ ды арганізоўваюць літаратурныя сесіюны, калі чытачам прапаноўваецца прачытаць на хуткасць гумарыстычныя тэксты, а пераможца атрымлівае бясплатны месячны абанемент на карыстанне літаратурай з камерцыйнага фонду... Карацей, бібліятэкары змагаюцца за свайго чытача. А на іхніх івэнтах кожны ахвотны не толькі можа пацікавіцца навінкамі кніжнага свету, але і нанесці на свой твар ці руку “аквагрэм” — малюнак бяспечнай фарбай... Каштуе такая паслуга, дарэчы, два з паловай рублі.

Пра кошты згадаў нездарма. Цягам года бібліятэкары Верхнядзвінскай ЦБС павінны зарабіць прыкладна 50 мільёнаў рублёў у “старых” грошах. Гэта прыкладна

Соцыум

Рэалізаваць нельга ігнараваць

На “круглым stole” пад назвай “Фестывальны фальклорны рух “Берагіня”: здабыткі і перспектывы”, што прайшоў у гарадскім пасёлку Акцябрскі падчас заключных імпрэз аднайменнага фестывалю, была прынята рэзалюцыя. Публікуем вытрымкі з яе адносна найбольш надзённых пытанняў развіцця фальклорнага руху краіны з нашымі каментарыямі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

У пасяджэнні ўдзельнічалі навукоўцы Беларусі (сярод іх 2 дактары навук, 4 прафесары, 4 кандыдаты навук), дзеячы культуры і мастацтва нашай краіны, Літвы, Польшчы, Чэхіі, Сербіі, Расіі, супрацоўнікі аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Акцябрскага райвыканкама, спецыялісты абласных і раённых метадычных цэнтраў культуры, устаноў культуры іншых тыпаў, кіраўнікі фальклорных калектываў, прадстаўнікі рэспубліканскіх, абласных і мясцовых СМІ (54 удзельнікі).

Разумныя і сацыяльна значныя прапановы ў сваёй рэалізацыі часта сутыкаюцца з адсутнасцю сродкаў. Пра істотнасць навыкаў праектнага менеджменту “К” піша рэгулярна, апошнім разам — у папярэднім нумары. Каментуючы рэзалюцыю, паспрабуем засяродзіцца на іншых аспектах. Вытрымкі з тэксту рэзалюцыі выдзелены курсівам.

“Выступіць з прапановай да Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь: адкрыць (аднавіць) у сельскай мясцовасці і гарадах сетку школ з этнакірункам; перавесці ў іх заняткі па этнадысцыплінах з факультатывай у абавязковую форму; адкрыць у дзіцячых школах мастацтваў кожнага рэгіёну краіны аддзяленне “Фальклорнае мастацтва”

са спецыялізацыямі “Харэаграфічнае мастацтва”, “Музычнае мастацтва”, “Тэатральнае мастацтва”, “Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва”, арыентаванымі на мастацтва вуснай традыцыі свайго рэгіёну.

Прапанаваць [...] штогадовае правядзенне ў летніх фальклорных школ (змен) для фальклорных калектываў з мэтай абмену вопытам навучання дзяцей і моладзі розным відам і жанрам аўтэнтычнага народнага мастацтва”.

Усходняя мудрасць: галава чалавека — як поўная чаша, каб набыць новыя веды, трэба “выліць” старыя. І ў першую чаргу “выліваецца” тое, што зверху. Таму засвоенае ў дзяцінстве “замацоўваецца” ў самых глыбінных сляях псіхікі. Напрыклад, у Швецыі дзеці на школьных уроках працы знаёмяцца з усімі відамі традыцыйных рамёстваў, распаўсюджанымі даўней у іх мясцовасці. Канечне, усе яны рамеснікамі і дызайнерамі не вырастаюць. Але шведскі дызайн, распрацаваны на аснове традыцыйных вырабаў, сусветна вядомая “Ікеа”, карыстаецца велізарным попытам і ў самой Швецыі, і за мяжой. Шырэй — папулярны па ўсім свеце “скандынаўскі дызайн” (стрыманыя колеры, натуральныя матэрыялы) фармуюць і шведскія дызайнеры ў тым ліку, і спажывыцы, “прывучаныя” да народнага. Як “К” пісала ў мінулым нумары — хочаш, каб краіна мела поспехі ў пэўнай сферы — зрабі з’яву масавай.

Дарослы, што ў дзяцінстве вучыўся ў этнашколе на аўтэнтычных узорах фальклору, будзе ствараць і спажываць якасны прадукт, а калі адыдзе ад народнага, то застанецца, прынамсі, пасіўным прыхільнікам. У той жа Швецыі сярод дарослых папулярныя гурткі, немалая доля якіх прысвечаная традыцыйным рамёствам.

Заканчэнне — на старонках 4 — 5.

125 працэнтаў ад мінулагадняга плана. Лічба, як бачна, унушальная. Таму і шчыруюць ва ўсіх бібліятэках раёна над “капейкамі” і “рублямі” — прапануюць не толькі звычайныя паслугі капіравання, раздрукоўкі ды ламавання, але і актыўна займаюцца сэмплінгам — распаўсюджваннем узораў сваіх паслуг спажывыцам бясплатна або ў якасці бонусаў пры аплаце іншых паслуг.

— Гэта буклеты, прайсы, рэкламныя матэрыялы, — кажа Рыта Анджан. — Усе яны рассылаюцца па пошце, разносяцца “ў кожныя дзверы” на прадпрыемствы і ва ўстановы горада, у школы і дзіцячыя садкі. Такім чынам мы даводзім да кожнага, што можам зрабіць і за які кошт. Сэмплінг дае рэальныя вынікі: напрыклад, на сёння мы абслугоўваем аўтабібліятэкай чытачоў на 7 гарадскіх прадпрыемствах.

Заканчэнне — на старонках 10 — 11.

3 калегіі Міністэрства культуры Эканамічны блок

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Найбольш паспяхова ў гэтым плане адпрацавалі Нацыянальныя акадэмічныя Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі, Маладзёжны тэатр эстрады. Яны ў гэтым аспекце — лідары. У аўтсайдарых — Беларускі дзяржаўны заслужаны харэаграфічны ансамбль "Харошкі" (65,2 %), Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа (77,9 %), Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі (82,8 %).

Як адзначыў кіраўнік эканамічнага ўпраўлення, значны прырост даходаў у першым паўгоддзі назіраецца ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы, Нацыянальным мастацкім музеі, музеі "Замкавы комплекс "Мір". Разам з тым, за справадчым перыяд план паўгоддзя пазабюджэтных даходаў выкананы Беларускім дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны толькі на 71,3 %, Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры — на 84,5 %. Асноўнай прычынай невыканання паказчыкаў з'яўляецца зніжэнне колькасці наведвальнікаў названых устаноў.

Па словах Васіля Дзямбіцкага, у I паўгоддзі 2016 года выручка ад рэалізацыі прадукцыі, тавараў (работ і паслуг) па камерцыйных арганізацыях складала 62,3 мільярды рублёў пры плане 77,4 мільярды рублёў. Адмоўны вынік працы маюць ААТ "Віцебск-Белпрамкультура" (чыстыя страты склалі 417 мільёнаў рублёў), РУП "Тэатральныя майстэрні" (45 мільёнаў рублёў), праектны філіял ААТ "Белрэстаўрацыя" (759 мільёнаў рублёў), філіял "Брэстрэстаўрацыяпраект" ААТ "Белрэстаўрацыя" (262 мільёны рублёў).

Сярэднямесячная заробатная плата работнікаў сферы культуры краіны за студзень — чэрвень 2016 года складала 4 311,3 тысячы рублёў, або 61,7 % да сярэдняй заробатнай платы па рэспубліцы. Сярэдні заробак работнікаў арганізацый, падпарадкаваных Міністэрству культуры, за гэты ж перыяд склаў 5 613,8 тысяч рублёў.

Акрамя таго, варта згадаць, што за першае паўгоддзе 2016 года Міністэрства культуры забяспечыла выкананне даведзеных паказчы-

каў сацыяльна-эканамічнага развіцця па энергазберажэнні (мінус 2,6 % пры плане мінус 2 %), па эканоміі светлых нафтапрадуктаў (3,7 % пры плане 3 %).

Пасля даклада Васіля Дзямбіцкага на калегіі выступалі прадстаўнікі тых арганізацый, у якіх назіраюцца негатывныя эканамічныя паказчыкі: генеральны дырэктар ААТ "Белрэстаўрацыя" Уладзімір Змушка, кіраўнік Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Уладзімір Карачэўскі, дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Аляксандр Старых, кіраўнік Беларускага дзяржаўнага заслужанага харэаграфічнага ансамбля "Харошкі" Павел Жураўлёў. Усе яны пераважна казалі пра негатывныя працэсы ў айчынай эканоміцы, якія і прывялі да змяншэння колькасці заказаў праектных і рэстаўрацыйных работ, да малой напайнальнасці тэатральных і канцэртных залаў, да адмены гастрольных канцэртаў і шэрагу спектакляў, а таксама пра існуючыя фактары.

У той жа час, кіраўнікі азначаных арганізацый паабяцалі прыкласці ўсе намаганні, каб выправіць негатывныя эканамічныя тэндэнцыі ў сваіх установах. Уладзімір Карачэўскі нават заявіў пра тое, што гатовы пакласці заяву аб звальненні міністру культуры на стол, калі па выніках года Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі не выйдзе на ўсе запланаваныя паказчыкі. Па словах кіраўніка тэатра, сёння ягоны падначалены працуюць над пашырэннем аўдыторыі глядачоў тэатральных імпрэз, праводзяць агрэсіўную рэкламнаю кампанію ў СМІ па раскрутцы брэнда РТБД, а таксама мяркуюць павялічыць пастаноўку спектакляў, арыентаваных на камерцыйны поспех. Усе гэтыя і некаторыя іншыя намаганні, лічыць Уладзімір Карачэўскі, прывядуць да паспяховай вынікаў напрыканцы бягучага года.

Канкрэтныя планы на перспектыву, якія зменяць негатывныя тэндэнцыі, ёсць і ў іншых кіраўнікоў, якія выступалі падчас пасяджэння. Спраўдзяцца гэтыя планы ці не — будзе вядома на пачатку наступнага года, калі адбудзецца калегія Міністэрства культуры Беларусі, прысвечаная развіццю сферы культуры за ўвесь 2016-ы.

Пяць гадоў таму на пасяджэнні Савета па культурным супрацоўніцтве дзяржаў-удзельнікаў СНД быў прыняты праект Міждзяржаўнай праграмы "Культурныя сталіцы Садружнасці". Сёння прэтэндаваць на аднайменнае з праграмай званне зможа Бабруйск. Пра гэта распавёў прэсе міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў.

Настасся ПАНКРАТАВА

Выбар Садружнасці: можа, Бабруйск?

Як паведаміла намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага гарвыканкама Ірына Роскач, зараз горад рыхтуецца да прыняцця статусу культурнай сталіцы Беларусі. У снежні гэты райцэнтр Магілёўшчыны прыме ганаровы тытул ад Маладзечна. Бабруйск правёў работу па ўмацаванні і развіццю базы ўстаноў культуры. Гэта прыносіць таксама і творчы плён. Прынамсі, зладзілі ў адмантаванай Дзіцячай школе мастацтваў № 2 Першы адкрыты конкурс піяністаў імя Уладзіміра Алоўнікава.

Па словах Ірыны Аляксандраўны, канцэпцыя зводзіцца да таго, каб месца наступнага года праходзілі пад эгідай прафесійных святаў культуры і мастацтва. Візаві растлумачыла: "Сакавік будзе тэатральным, красавік — харэаграфічным, май — музейным, верасень — бібліятэчным, кастрычнік — музычным, лістапад — маладзёжным, снежань прысвечым кіно. Вельмі хочацца, каб у нашых мерапрыемствах паўдзельнічалі калегі са сталічных і абласных устаноў культуры. І, канешне, асаблівую ўвагу нададзім традыцыйнаму Міжнароднаму фестывалю народнай творчасці "Вянок дружбы",

што пройдзе налета з 29 чэрвеня па 3 ліпеня. Па ім ужо вядзецца актыўная работа: зараз мы знаходзімся ў перапісцы з Латвіяй, Турцыяй, Ізраілем, Венгрыяй, Фінляндыяй, Тайванем, Іспаніяй, Кубай, Мексікай, Сербіяй, Бельгіяй".

Работнікі культуры хочуць у поўнай меры раскрыць патэнцыял свайго краю, папулярываць яго ў якасці прывабнага турыстычнага маршрута. Калі ж спраўдзіцца чаканні і Бабруйск сапраўды назавуць культурнай сталіцай СНД, то запланаваныя мерапрыемствы змогуць захапіць і замежных гасцей, што, у сваю чаргу, дае шанец выйсці на больш шырокае кола патэнцыяльных наведвальнікаў Бабруйшчыны.

Нагадаем, першай культурнай сталіцай СНД быў выбраны беларускі Гомель (поруч з расійскім Ульянаўскам). У ім здавён плённа развіваліся міжнародныя кантакты, бо месціцца ён якраз на мяжы з Украінай і Расіяй. На працягу 2011-га мясцовыя культурныя работнікі працавалі над стварэннем спрыяльнага клімату для аб'яднання культурных патэнцыялаў. Праз два гады ганаровае права займацца пашырэннем культурных сувязяў паміж краінамі СНД прыняў Магілёў.

Увага! Аб'ява!

Установа адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"

аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- загадчык кафедры гісторыі і тэорыі дызайну;
- загадчык кафедры інтэр'ера і абсталявання;
- прафесар кафедры менеджменту, гісторыі і тэорыі экранных мастацтваў;
- прафесар кафедры графікі;
- выкладчык кафедры кінатэлеаператарства.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас:

220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадрў, тэлефон 292-77-34.

27 жніўня ПаКаласімся!

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа запрашае

Алошняя субота лета-2016: невярагодны дом Коласа і орен айг на яго сцяжбе майстар-класы, DIY, музыка, кіно

Музей Коласа адкрыў маладзёжны дом класіка Пяць Вайніцкі Дзе майстар-клас на рэабілітацыю і творчы развіццё ў "тэатры"

Андрэй ДУБІНІН раскажа і накіруе, як выкарыстоўваць уласныя вопыты і вопыт іншых у праекце "Міраж"

Аляксей КВЯТКОЎСКІ будзе расказваць і накіруе, а якая са ступенямі загартаваць на ідэй "на-каласімся"

Сяргей КАШЧОК раскажа аб развіццях у арце "СПЕУНЫ СХОД" набытыя вопыты беларускіх мастакоў

Аляксей НАРУШЭВІЧ раскажа і накіруе, як стварыць асабісты творчы імідж

Уладзімір ДРЫНДРОЖЫК раскажа аб тэатральнай і мастацкай "СПЕУНЫ СХОД" набытыя вопыты беларускіх мастакоў

Журналістская асабістая "Культура" дэкада журналістыкі і мастацтва

Часопіс "МАСТАЦТВА" праводзіць фотаконкурс "Мастацтва"

Трэці сезон — каронакаронавае стужка акадэміі беларускай рэжысуры — у беларускіх акадэміях Якуба Коласа на 2-м паверсе музея

Майстар-класы 16.00 — 20.00; кінапрагляда — 20.00

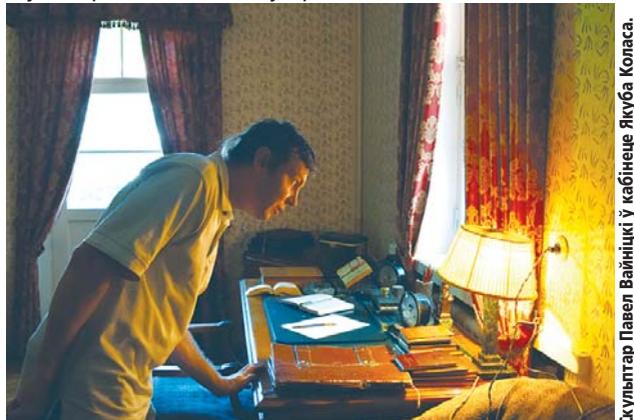
Гэтыя і іншыя падрабязнасці на сайце музея

Культурна-адукацыйна-навукова-вытворчы цэнтр "КУЛЬТУРА"

ПаКаласімся!

Сёння а 16-й пачынаецца доўгачаканая імпрэза "ПаКаласімся!" у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа. Нагадаем, што ў праграме — вулічныя майстар-класы з мастакамі Андрэем Дубініным і Алесем Квяткоўскім, скульптарамі Паўлам Вайніцкім і Сяргеем Кляшчэком, вядомай талакой "Спеуны Сход", з флейтыстам Уладзімірам Дрындрыжкам і гітарыстам Леанідам Нарушэвічам. Вершы Коласа будзе чытаць заслужаны артыст краіны Валянцін Салаўёў. Нават калі вы лічыце, што даведаліся пра музейнае мерапрыемства позна, не адмаўляйцеся ад паходу да нас! Паглядзіце спачатку на гадзіннік: а 20-й "ПаКаласімся!" працягнуцца ў вялікай гасцёўні класіка праглядом дакументальных стужак рэжысёра Ігара Чашчэні. Чакаем вас! Развіртуалізуемся, пазнаёмімся, "ПаКаласімся!"

Тым часам цягам тыдня творцы завітвалі ў музей і рыхтаваліся да сустрэчы з вамі. Вось як гэта было.

Скульптар Павел Вайніцкі ў кабінце Якуба Коласа.

"Арт-аб'екты" ад газеты "Культура" і часопіса "Мастацтва".

"Мяровыя" асновы для вучнёў рыхтуе Алеся Квяткоўскі.

Фотафакт

Дні, што не забыць...

На першым плане работа народнага мастака Беларусі Івана Міско.

У чацвер у мінскай Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага быў адкрыты перасоўны выставачны праект "Герой атамнага фронту. Месца подзвігу — Чарнобыль" расійскага Фонду падтрымкі мастацтва і культуры "Чырвоны кут". У беларускай сталіцы творы жывапісу, графікі, скульптуры, літаратуры, фільмы ды інсталляцыі аўтарства майстроў розных краін — розных узростаў, заслуг ды званняў, прысвечаныя страшнай тэхнагеннай катастрофе XX стагоддзя і яе наступстваў, будуць прадстаўлены публіцы па 23 верасня. Сэнс гэтай экспазіцыі, акрамя яе творчай самакаштоўнасці — хай і "са слязамі на вачах", мае агульначалавечую скіраванасць. А менавіта: з дапамогай мастацкіх сродкаў прыцягнуць увагу людзей да подзвігу ліквідатараў аварыі, не даць забыць, наколькі далікатны гэты свет, калі ўсяго імгненне аддзяляе звычайнае жыццё ад наступнай найвялікшай трагедыі, расказаць пра яе сённяшняй моладзі, якая, на жаль, мала ведае пра тыя дні.

Фота Алега КЛІМАВА

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь смуткуе ў сувязі са смерцю заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Аляксандра Сяргеевіча БЯСПАЛАГА і выказвае глыбокія спачуванні яго родным і блізкім.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар**: Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэвэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

"Культура", 2016. Наклад 4 017. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Паглісана ў друк 26.08.2016 у 20.30. Замова 3288. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004, пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

(Заканчэнне. Пачатак у № 32, 34.)

Сёння зноў вяртаем-ся да тэмы культурных ініцыятыў, якіх чакае Міністэрства культуры краіны ў рамках абвешчанага акцыі. Журналісты "К" пачалі выказваць меркаванні ў № 32.

Калі дыялекты — на вагу золата

Пошук праектаў і ініцыятыў сёння, на мой погляд, справа няўдзячная, бо ўсе яны ўжо даўно ёсць у тым ці іншым раёне Беларусі. Праўда, на рэалізацыю задуманага часам не стае фінансаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Скажам, я ўжо не раз пісаў пра абласныя ды міжнародныя інвестфорумы, на якіх аддзельны ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі з усіх куткоў краіны прадстаўляюць свае планы інвестарам. Хтосьці на гэтых бізнес-пляцоўках дэманструе праекты па адкрыцці парка культуры і адпачынку з сучаснымі атракцыёнамі, нехта — задумкі па будаўніцтве культурна-забаўляльнага цэнтра ці арт-галерэі, а іншыя мараць пра стварэнне Музея дзяцінства ці арганізацыі пленэраў у вясковым антуражы.

Але амаль заўсёды планы застаюцца толькі на паперы — інвестары сёння не надта ахвотна ўкладаюцца ў сферу культуры, і гэта той факт, ад якога наўрад ці можна адмагнуцца. Справа тут і ў благой рэкламнай кампаніі ды піяры з боку работнікаў сферы культуры, і ў адсутнасці бізнес-планаў у пераважнай большасці праектаў, і ў пакуль што не надта спрыяльным інвестыцыйным клімаце: напрыклад, паводле Нацыянальнага статыстычнага камітэта, аб'ём інвестыцый у асноўны капітал у Беларусі ў студзені-ліпенні 2016 года зменшыўся ў супастаўных цэнах у параўнанні з аналагічным перыядам 2015-га на 20,6 працэнта.

Калі ж уявіць, што значныя фінансавыя сродкі на твой праект гатовы даць і дзяржава, і прыватныя асобы, — без усялякіх там бізнес-планаў ды праліку самаакупнасці, — дык, скажам, мая мара тычыцца стварэння ў Беларусі сайта, на якім было б змешчана невымернае багацце дыялектнай мовы нашай краіны. Так бы мовіць, адзінага сайта з непаўторным — ва ўсіх сэнсах — гучаннем.

На ім маглі б быць прадстаўлены тэкставыя запісы гаворак бабуль і дзядуль з-пад Пінска і Верхнядзвінска, сакавітыя распаведы сталых жыхароў вёсак пра вайну ці падзеі "за польскім часам", запісаных на дыктафон з якасным гукам, відэафайлы гутарак як з тымі ж бабуркамі, так і з айчыннымі ды замежнымі дыялектолагамі, якія распавядаюць пра свае палявыя даследаванні гаворак ці дэманстравалі вынікі сваёй працы.

Нешта ў гэтым кірунку, наколькі я ведаю, робіцца ў кожным раёне Беларусі, а

таксама, натуральна, у Цэнтры даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, у Студэнцкім этнаграфічным таварыстве і Інстытуце культуры краіны, прыватнымі аматарамі ды лічанымі навукоўцамі. Але ўсё адно гэтая праца, на мой погляд, не мае сістэмнасці, арганізаванасці, не хапае ёй, натуральна, і моцнай дзяржаўнай падтрымкі на ўсіх узроўнях — ад сельсаветаў да профільных упраўленняў абласных адміністрацый. Так што наўрад ці падобныя ініцыятывы "на месцах" могуць цалкам задаволіць як мовазнаўцаў, так і неспецыялістаў, якія цікавяцца гаворкамі сваёй краіны.

Між тым, дыялектная мова сёння, як і дзесяць, і дваццаць гадоў таму — на вагу золата. Усе гэтыя "сковорідныкі", "квашаліны", "буські", "капяжы" — калі хто не ведае, што гэта значыць, няхай зазірне ў дыялектныя слоўнікі... Яшчэ некалькі дзесяцігоддзяў — і проста сьдудуць у нябыт тыя яе носьбіты, якія яшчэ засталіся жыць у вёсках ды невялікіх гарадскіх паселішчах, а на змену аўтэнтыцы прыйдзе звычайная трасянка. Пакуль яшчэ ёсць час, варта задумацца пра такі калектыўны збор дыялектаў, зразумела, пры падтрымцы і ў супрацоўніцтве з Акадэміяй навук, аддзелаў ІПКМ, бібліятэкарамі і музейшчыкамі, аматарамі ды валанцёрамі. Іначай час для гэтай вялікай і значнай работы проста міне. Чаго нашчадкі нам ніколі не даруюць.

З банкам ідэй — хоць ва-банк!

Важкім момантам для абвешчанага акцыі па зборы ініцыятыў у сферы культуры стаюць іх сістэматызацыя і фіксацыя. Дый наогул, маніторынг такіх прапановаў, што апошнім часам з зайздроснай перыядычнасцю выказваюцца ў публічнай прасторы, а магчыма, нават стварэнне іх банка.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Адзін з айчынных бізнесменаў нядаўна сказаў: "Праз пару гадоў мы будзем зарабляць выключна на брэндах". Адносна развіцця культуры дадам: і на ідэях. Менавіта таму іх аб'яднанне ў адзіную прастору так неабходна. Гэта гатовая пляцоўка для навацый, стартапаў, рэбрэндынгу, мадэрнізацыі на любыя фінансавыя магчымасці і самы прыдзірлівы густ.

Каб давесці перспектывы насаць такой прапановы, звярнуся да "культурна-адукацыйных" жа публікацый, скажам, на працягу 2016-га. Аўтары іх як журналісты газеты, так і пазаштатнікі. Цікавая карціна вымалёўваецца, дарэчы.

У № 1 "К" зрабіла каляндар, асновай якога сталі дыпломныя творы выпускнікоў кафедраў графікі Акадэміі мастацтваў цягам апошняга дзесяцігоддзя. Хто і калі іх бачыў у такім тэматычным суплэце? Гэты "праход" лішні раз пераканаў, якой моцнай школай у гэтым выяўленчым мастацтве мы валодаем. Як

Культурныя ініцыятывы грамады

той каляндар можна інтэрпрэтаваць? Я бачу два варыянты. Першы: шырокае выкарыстанне твораў студэнтаў акадэміі ў аздабленні грамадскіх месцаў і інтэр'ераў. Другі: гэта ж гатовы падмурак для адной з залаў будучага музея графікі. Далібог, беларусы заслужваюць атрымаць такую выключную ўстанову культуры.

Пра тое, як выпрацаваць парадыгму новых герояў для нашых дзяцей, мы пісалі ў № 2 і 33. "І сапраўды, не ў Міколку ж Паравоза апрацаваць дзеці?" — пісала адносна кантэнту дзіцячых ранішнікаў Аліна Саўчанка. І адразу прапанова: фальклор, міфалогія, гістарычныя асобы — гатовыя персанажы для касцюмаваных святаў. Іншая справа, што іх падача ў такой якасці патрабуе настойлівай папулярнасці, скажам, праз мультфільмы і сямейнае кіно (гэта ўжо з тэксту Настасі Панкратавай думка). Ключавое слова: "настойлівай". А ўжо колькі пра герояў "дарослых" пісалі! Згадаю толькі роздум Алеся Квяткоўскага ў № 5.

Які ўжо раз Любоў Гаўрылюк у № 3 узнімала пытанне Музея фатаграфіі. Беларускай, вядома ж. Чаму,

нарэшце, не адгукнуцца на відэочны грамадскі запыт, калі зараз кожны ўладальнік люстраной камеры лічыць сябе гатовым фатографам? Застаецца толькі канцэптальна вызначыць прастору і нападуненне, каб не адштрыхнуць такую патэнцыяльна актыўную катэгорыю наведвальнікаў.

Варыянты прыстасавання да патрэб сучаснасці сядзібы Чарнышовых-Круглікавых у № 4 разглядае Юрый Чарнякевіч. Пакуль гаворка ідзе пра крыніцы фінансавання, у тым ліку з удзелам суседніх краін, але адносна ўласна прыстасавання ёсць цудоўны прыклад палаца Друцкіх-Любецкіх у Шчучыне. Іншы прыклад уключэння тэрыторыі ў культурны працэс — арт-вёска Каптаруны на Пастаўшчыне (пра яе пісалі Дар'я Амяльковіч і Ілья Свірлін). Нядаўна праведзеныя там кінашола, кіналетнік і літаратурны фестываль сведчаць, што нават аддаленая ад буйных культурных цэнтраў кропка на карце можа зайграць пры смелым падыходзе да яе кантэнту. Нават удзел за грошы спрацоўвае!

Гэты прыклад прыватнай ініцыятывы гаючымі зёлкамі прыкладзі ба да фестывальнай "раны". Журналісты "К" сёлета літаральна прэпаравалі на старонках выдання сваё бачанне тых асноўных праблем, з якімі сутыкаюцца арганізатары і гледачы нашых шматлікіх фестываляў і святаў. Шыноса адна: калі мы не прыйдзем да разумення патрэбы ў неадкладных зменах на такіх падзехах са шматгадовай гісторыяй, а тычацца пытанняў як закасаць формы, так і падачы імпрэз публіцы, рухавік фестывальнага руху можа даваць пракруты ўпустую. Як вырашаць наспелае: ці праз фестывальна-фэстывальна-прапановаў Яўген Рагін, ці праз запрашэнне ў якасці кансультанта спецыялістаў, якія валодаюць сучаснымі івэнт-тэхналогіямі, ці іншым чынам, — але вырашаць патрэбна.

Тым часам пазаштатны аўтары "К" таксама фантазуюць ідэямі. Ларыса Бычко з Брэста мае гатовыя планы адносна раскоўвання праекта музея народнага майстра Міколы Тарасюка ў вёсцы Стойлы на Пружаншчыне. І нават перамае ў канкурсах на атрыманне падтрымкі пад сваю ідэю.

Антаніна Малама з пасёлка Крупскі піша пра саматужныя паводле арганізацыі, але цалкам прафесійныя паводле нападунення танцавальныя вечары. Прыватная ініцыятыва цяпер працуе ў звязцы з мясцовай установай культуры. Алена Капыток з Барысава агучыла спосабы выжывання бібліятэк у замежжы. Назва артыкула "Мяснік у бібліятэцы" сведчыць пра многае.

Важнай тэмай сёлета стала будучыня беларускага кіно. Пісалі пра гэта найбольш Дар'я Амяльковіч і Антон Сідарэнка. Акрамя сітуацыі з новым фарматам працоўных адносін на кінастудыі "Беларусьфільм", пытанню, якія ўзнімала студыя дакументальных стужак "Летапіс", паўстае відэа-навіна ад буйных культурных пляцоўцы для паказу беларускага кіно. (Калі некалькі гадоў таму "Цэнтр відэа" ў сталічным гандлёвым цэнтры "Сталіца" аказаўся не-

рэнтабельным, дык сёння, пры ўмове правядзення там прэм'ер кароткаметражкі, сітуацыя магла б скласціся інакш.) Кароткі мастацкі метр ад незалежных кінамастаграфістаў — наогул трэнд апошніх двух гадоў. (Не забывайма і пра дакументальныя работы.) І фільмаў, лепшых і горшых, становіцца вельмі шмат. Не прапусціць бы пік з'явы, на якім можна зацікавіць публіку беларускім кінамастаграфам наогул. Урэшце, радуе ў гэтым кантэксце рэспубліканская акцыя "Новы погляд: маладое беларускае кіно", што здзейснілі пры падтрымцы Міністэрства культуры. І калі абласныя праекты сумняваюцца ў перспектыве такіх паказаў, як тады вытлумачыць поўныя залы нефармальнага прастораў, дзе дэманструюцца стужкі такога ж кшталту? У чым справа? У коштах на ўваходны білет? У рэкламе? Пытанні гэтыя пакуль неадназначныя ў сваіх адказах. Але пік інтарэсу — вось ён! Паўтаруся: не абмінуць бы момант на карысць усяго беларускага кіно.

А колькі ідэй прагучала на пласце "#2016годкультуры"! І прапанова папоўніць фонды раённага музея копіямі гравюр з архіва Стэндфардскага ўніверсітэта, і новыя эканамічныя выгадныя фарматы працы тэатраў і філармоній, і праект музейнай тэрапіі, і шматлікія музейныя выставы, і шэраг цікавых мерапрыемстваў, якія распачаліся ў год культуры ды, маем спадзею, будуць працягнуты і надалей. Я ўжо маўчу пра даўнія ідэі кшталту беларускага "дыснэйлэнду" па матывах твораў і філасофіі Язэпа Драздовіча (гэта ідэя Пётры Васілеўскага). Дарэчы, праект гэты паводле публікацыі "К" ужо распрацоўваюць студэнты адной з айчынных ВНУ. Нарэшце, у № 32 і 34 заслужваюць увагі адмысловыя "Дэталыны разгляды" з ініцыятывамі да акцыі Міністэрства культуры ад журналістаў газеты.

Я не сядзею адмыслова над падшыўкай нумар за нумарам. Проста выцягнуў наўздагад некалькі газет са стосу за пачатак года і апошні месяц, каб нагадаць сабе і вам пэўныя праекты. Гэта пераконвае ў адным: ідэі сапраўды лунаюць у паветры. Было б выдатна, каб іх "лавілі" ў адмысловы банк. Прынамсі, такі спосаб можа дазволіць заўжды быць у трэндзе, а задумы не растагнуць у паветры, так і не здзейсніўшыся. **К**

■ Нагадваем!

Збор прапановаў для фарміравання праекта "Культурныя ініцыятывы для Беларусі" абвешчаны Міністэрствам культуры краіны з мэтай падтрымкі грамадскай ініцыятывы і наладжвання сумеснай працы дзяржаўных органаў, арганізацый культуры розных формаў уласнасці і грамадзян па вырашэнні надзвычайных пытанняў культурнага жыцця Беларусі (яго рэалізацыя прыпадзе на 2017-ы і наступныя гады). Ініцыятарамі прапановаў могуць выступаць дзяржаўныя органы, арганізацыі культуры розных формаў уласнасці, у тым ліку грамадскія аб'яднанні, і грамадзяне Рэспублікі Беларусь, а таксама замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Прапановы павінны змяшчаць пытанні развіцця беларускай культуры ў Рэспубліцы Беларусь ці інтэграцыі беларускай культуры ў сусветную культурную прастору і могуць уключаць у сябе фармулёўку праблемы, якая перашкаджае развіццю культуры на сучасным этапе, і накірункі яе вырашэння шляхам прыняцця адпаведных юрыдычных, эканамічных ці арганізацыйных мер з боку дзяржавы, або новага культурнага праекта, які вызнача-

ецца надзвычайна, арыгінальна, мае сацыяльны і (ці) эканамічны эффект, і шляхоў яго рэалізацыі. Пры адборы прапановаў перавага будзе аддавацца тым, рэалізацыя якіх абапіраецца на шматканальнае ці пазабюджэтнае фінансаванне.

Вынікі адбору будуць абвешчаны на афіцыйным сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (www.kultura.gov.by). Прапановы для фарміравання праекта "Культурныя ініцыятывы для Беларусі" просяць даслаць да 1 верасня 2016 года ў Міністэрства культуры (па пошце на адрас 220004, Мінск, праспект Пераможцаў, 11, або на электронны адрас: ministerstvo@kultura.by з паметкай "Культурныя ініцыятывы для Беларусі") або ва ўстанову адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" (па пошце на адрас: 220007, Мінск, вуліца Рабкораўская, 17, або на электронны адрас buk@buk.by з пазнакай "Культурныя ініцыятывы для Беларусі") па наступнай форме: назва культурнай ініцыятывы; праблема, на вырашэнне якой накіравана ініцыятыва; аўтар і (ці) выканаўца праекта; меры па рэалізацыі праекта; тэрмін рэалізацыі; аб'ёмы і крыніцы фінансавання; вынікі рэалізацыі, чаканы сацыяльны і (ці) эканамічны эффект.

Меркаванне з пошты "К": запрашаем да дыскусіі!

Аднойчы грузінская крытыка (на жаль, не запомніў ейнага імені), кажучы пра грузінскі постсавецкі тэатр, сказала: "Мы перажывалі тады цяжкія часы, былі пастаянныя перабоі са святлом і вадай, але па вечарах гледачы напаялі тэатральныя залы, таму што тэатр, аказваецца, быў неабходны ім як хлеб, як паветра..." Эх! Магчыма, і мы калі-небудзь дажывём да гэтага часу. А пакуль што, мне здаецца, у нас больш падставаў задумацца над тым, што адбываецца ў беларускім тэатры.

Разумею, што тэатр — паняцце занадта шырокае. Так, тэатры лялек маюць сваю спецыфіку (і безумоўныя мастацкія дасягненні); так, жыццё сталічных тэатраў, магчыма, адрозніваецца ад жыцця тэатраў рэгіянальных; так, час ад часу ў тым ці іншым месцы з'яўляюцца спектаклі, пра якія можна гаварыць, як пра падзею. Усё слушна. Тым не менш, вазьму на сябе смеласць некаторых абгульненняў і паспрабую казаць пра тэатры не галоўныя, а пра тыя, якія існуюць у розных "гарадах і вёсках" у сваіх канкрэтных умовах.

Сышлі ў нябыт часы, калі вялікія сур'эзныя артыкулы пра тэатр і спектаклі з'яўляліся на разваротах цэнтральных і рэгіянальных газет. Зараз пра тэатр часцяком згадваюць як пра нябожчыка — ці добра, ці нічога. Сам па сабе ён ужо не ўяўляе адмысловай цікавасці ў журналістаў. Ну, хіба здарыцца інфармацыйная нагода — фестываль, прэм'ера альбо юбілей вядомага акцёра (рэжысёра). Прычым пра прэм'еры часцей за ўсё пішацца ў форме рэпартажу або анонсу — там і там ад-

будзецца... А далей — цішыня! Ніякіх мастацтвазнаўчых артыкулаў ці хаця б (за рэдкім выключэннем) больш-менш змястоўных рэцэнзій у мясцовай прэсе вы не знойдзеце.

Сказаць, што гэта "не ёсць добра" — не сказаць нічога! Тэатр "дыхае" і развіваецца толькі ва ўмовах вольнага абмену думкамі і мастацкімі ідэямі, ва ўмовах пастаяннага пошуку і адмовы ад клішэ і шаблонаў (тычыцца гэта як рэжысуры, так і акцёрскага рамяства). І тэатральная крытыка, за-

Больш за тое, увесць сэнс існавання нашага тэатра, як здаецца, зводзіцца толькі і выключна да выканання плана (планаў) — па колькасці спектакляў, па запаўняльнасці залы, па "абслугоўванні" сельскага гледача, па зараблянню грошай, нарэшце. Выкананне дэведзеных тэатру планаў з'яўляецца адзіным крытэрыем яго працы (а зусім не мастацкі ўзровень спектакляў)! А калі гэта так, дык што з'яўляецца найкароткім шляхам да поспеху, на думку тэатральнага кіраўніцтва? Вядома ж,

прафанацыя самой ідэі тэатра — тэатра, які мае на ўпростыя адносіны да сферы духу, калі заўгодна, і які з'яўляецца безумоўным дасягненнем нашай культуры (даруйце за гэты пафас)! У пагоні за "масавасцю" (чытай: за планам) мы свядома ці неўсвядомлена "заямляем" тэатр, робім яго прымітыўным. Выхаваны на тэатры больш простым, прасцейшым нават, глядзач з часам перастае наогул успрымаць што-небудзь сур'эзнае і па-сапраўднаму вартаснае. Тэатральныя шэдэўры або про-

раўне працоўных месцаў для актёраў і не прыватна (у нашым выпадку) устаноў, якая прадастаўлена самой сабе. Ёта, перш за ўсё, грамадскі інстытут, і служыць ён павінен інтарэсам грамадства, у нейкім сэнсе яго ідэалам, фарміруючы густ і светапогляд. Апошнія аспекты забытыя, падаецца, наогул!

Я зусім не супраць камедыі, як гэта можа падацца камусьці з чытачоў (проста яны надта ўжо наглядны прыклад). Калі казаць у цэлым пра наш тэатр, справа тут, хутчэй, у агульным узроўні большасці спектакляў і ва ўзроўні рэжысуры, які захаплення, шчыра кажучы, не выклікае. І справа не толькі і не столькі ў "адказнасці мастака" (гэта тэма для асобнай гутаркі). Зразумела, што тэатральны працэс складаны і нелінейны, што ён залежыць ад шматлікіх аб'ектыўных і суб'ектыўных фактараў. І ўсё ж, калі мы не хочам канчаткова страціць колькі-небудзь патрабавальнага гледача (калі нам на тое цалкам не напляваць), трэба нешта змяняць у тэатры! Змяняць прынцыпова.

■ ■ ■

Я, вядома, не адкрываю тут Амерыкі. Прамаўлялася пра гэта ўжо не раз і не два ў той ці іншай форме, аднак ніякіх відавочных зрухаў не адбываецца. Праблема нашага тэатра, як гэта бачыцца "знізу" — у адсутнасці тэатральнай супольнасці як такой. Калі яна і існуе (тэарэтычна ж павінна!), то гэта нешта разрозненае і аморфнае. Прынамсі, "на месцах" яна ніяк не адчуваецца. Мы нічым не аб'яднаваны, мы не ведаем пра планы і дасягненні адзін аднаго, у нас няма ўласнага тэатральнага выдання, а такім чынам, агульнага поля суіснавання, творчых сувязяў і гэтак далей.

Рычард Смольскі выказаў думку ("Мастацтва", № 3 за 2016 год), што часопіс "Мастацтва" мог бы стаць адной з пляцовак для зацікаўле-

най размовы пра тэатр і выпрацоўкі нейкіх ідэй і новых падыходаў. Дай бог... Хаця я тут, хутчэй, песіміст: часопіс гэты выпісваецца тэатрамі, але не зачытваецца там да дзірака. Ён збольшага "агульны". Але як ёсць, так і ёсць!

Значна больш прадуктыўнай, на мой погляд, была б "жывая" сустрэча (ці іх серыя) у любой форме, якая магла б сабраць людзей, што шчыра хварэюць за тэатр, і тых, хто па абавязку службы закліканы адказаць за яго стан і развіццё. Дзе, як не на такой сустрэчы, можна было б адкрыта абмеркаваць усе тэатральныя пытанні (а іх, шчыра кажучы, назапасілася ўжо маса...).

Толькі сустрэчы гэтыя павінны рыхтавацца не келейна, не "вярхамі", а самім зацікаўленым тэ-

Якіх толькі груп не існуе ў сацыяльных сетках... Было крыху вольнага часу, зазірнуў у блізкую, здавалася б, мне па роду дзейнасці групу "Тэатральная Беларусь". Вось ужо, думаю, парадуюся цікавым спрэчкам, дыскусіям, развагам, новым асобам у тэатральным асяроддзі. Куды тям! Суцэльная рэклама, дзе што адбудзецца. Ну, назвалі б тады старонку "Афіша" — было б больш сумленна...

Пэралік будучых падзей я магу прачытаць і ў газетах, і на адпаведных сайтах. Вось часопіс "Тэатральная Беларусь", што быў калісьці, ён так і заяўляў пра сябе: анансаванне. Але тое часопіс, разумець неабходна: расходныя матэрыялы, друк і гэтак далей. А тут — мора магчымасцяў, але такое адчуванне, што зазірнуў у 1973 год, прынамсі...

А ўвогуле, вельмі і вельмі шкада, што няма зараз у

Тэатр без супольнасці

Няўжо "заямліліся" — ажно да папкорна ў зале, а спектаклі з рэфлексіяй — не па плячы?

цікаўленая і кампетэнтная, з'яўляецца неабходнай часткай тэатральнага працэсу. Вось яе і пазбаўлены рэгіянальныя трупы. Як пазбаўлены яны творчых абменаў, майстар-класаў, працы з пастаноўшчыкамі, якія вызнаюць іншыя мастацкія прынцыпы, і шмат чаго іншага (выключэнні тут толькі пацвярджаюць правіла). Акцёры і рэжысёры, без прафесійнай зваротнай сувязі, без разумнага, тонкага і дакладнага погляду збоку, страчваюць з часам нейкія крытэрыі і сістэму каардынат, не бачаць матывацыі да творчага росту і развіцця. Што ўжо тут казаць пра кантэкст сучаснага сусветнага тэатра!

У такіх умовах ён (тэатр) непазбежна ператвараецца ў застаялае балота. І непазбежна аказваецца на перыферыі грамадскага жыцця.

камедый! "Гледачу патрэбны камедыі!" — павінна быць адліта ў бронзе на фасадах нашых тэатраў! З аднаго боку, гэта даволі пасрэднае ўяўленне пра гледача, з другога — нават калі гэта чыстая праўда — ну не павінны камедыі быць абавязкова дурнымі, пахабнымі і прымітыўнымі (а часцяком справа ідзе менавіта так)! За смешным і пацешным лягчэй схаваць любыя агрэсіі, а часам і творчую безгрунтоўнасць? Зрэшты, а давайце знізім планку, зробім забойную камедыю (такую, каб "для ўсіх"), збяром пабольш гледачоў і атрымаем прэмію да заробку нават! Быццам бы ўсе шчаслівыя! Няўжо хтосьці супраць? Я супраць! І сапраўды ведаю, што не я адзін.

Нівеляванне тэатра да ўзроўню забаўляльнай установы, да "сферы абслугоўвання насельніцтва" ёсць ста спектаклі, якія выклікаюць рэфлексію, стануць яму "не па плячы". І тады час будзе разносіць у зале папкорн! І тое сумна. А рухаем мы менавіта ў гэтым кірунку.

■ ■ ■

Кажуць, што неяк, падчас вайны, Чэрчылю на подпіс прынеслі план бюджэтных скарачэнняў, галоўнымі з якіх былі скарачэнні на культуру. Калі брытанскі прэм'ер-міністр спытаў, чаму менавіта культура, яму адказаў: ну, вайна ж! На што ён сказаў: дык а дзеля чаго мы тады ваюем? Маю пытанне: дзеля чаго, у прынцыпе, існуе тэатр? Хочацца думаць — дзеля таго, каб чалавек заставаўся чалавекам, а можа быць, нават (!) становіцца лепш, дзеля імкнення зразумець і выказаць час, дзеля нашага смеху і нашых слёз... Але не дзеля выканання плана. Тэатр — гэта ж не проста ства-

Рэалізаваць нельга ігнараваць

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Шведскія сацыёлагі тлумачаць гэта менавіта ўплывам школьных урокаў працы: людзі настальгуюць і ў сталым узросце цягнуцца да таго, чым займаліся ў дзяцінстве. Але гэта тычыцца не толькі пенсіянераў: абвесткі "Вяжам разам у такі дзень а такой гадзіне" можна сустрэць у шведскіх студэнцкіх інтэрнатах.

■ "Выступіць з прапановай да Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь: уключыць у Агульнадзяржаўны класіфікатар "Спецыяльнасці і спецыялізацыі" спецыяльнасць "Фальклор" для ССНУ; абзначыць ў агульнадзяржаўным класіфікатары "Спецыяльнасці і спецыялізацыі" кваліфікацыю па спецыяльнасці "Фальклор", як "Фалькларыст бакалаўр, выкладчык" для ўстаноў вышэйшай адукацыі".

Гэта зробіць паняцці "фальклор" і "фалькларыст" бачнымі, надаць ім афіцыйны статус. І студэнты будуць

Коску (не) паставяць эканамічныя рэаліі

казаць замест "я танцор", ці "спявак", ці "рэжысёр" — ёмкае "я фалькларыст" (бо хто ж вымавіць доўгае "танцор спецыялізацыі народных танцаў" ці "рэжысёр народных свят і абрадаў"). Прыклад асабісты прыклад: у маім дыплеме стаіць спецыялізацыя "гісторыя-этнолаг", таму я з поўным правам прадастаўляюся "этнолагам". Каб напісалі проста "гісторык", то рэдкаму чалавеку было б цікава, што я спецыялізавалася на кафедры этналогіі, музейзнаўства і гісторыі мастацтва.

■ "Прапанаваць УА "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" шляхам заахвочвання прафесарска-выкладчыцкага складу і ўзмацнення прафарыянтацыйнай дзейнасці ў этнаграфічнай стварыць умовы для павелічэння плану набору студэнтаў на спецыялізацыі "Этнаграфія", "Духавыя інструменты (народныя)".

Зразумела, што набор варта павышаць. Зразумела, што на гэта патрэбны сродкі ды воля кіраўніцтва ўніверсітэта. Хутчэй цікава, наколькі любоў да аўтэнтчных форм фальклору, прывітая ў alma mater, захоўваецца і рэалізуецца ў прафесійным жыцці выпускнікоў. Назіраючы збоку, раблю выснову, што частка выпускнікоў "губляецца", а частка працуе дошыць актыўна. Сярод апошніх сустрэнеш і шараговых супрацоўнікаў устаноў культуры, што "гнуць сваю лінію", "прасоўваюць" аўтэнтны, і загадкава аддзелаў устаноў, што маюць больш магчымасцяў, але і больш складанасцяў зведваюць, як і адказнасці.

■ "Унесці змены ў форму 1 — клубная, дзяржаўная статыстычная справаздача: выплываць у асобныя графы паказчыкі работы фальклорных калектываў, што дазволіць фальклорнаму кірунку нацыянальнай

культуры больш актыўна заяўляць аб сваім існаванні і дынамічным развіцці".

Гэта праблема, ведаю, клопаціць і работнікаў культуры на месцах: маўляў, працуем-працуем з фальклорам, а ў справаздачы адлюстроўваецца толькі рост колькасці танцавальных ды спеўных гуртоў ці гурткоў па ДПМ. Спецыялісту па традыцыйнай культуры і пахваліцца няма чым. Ведаю, што некаторыя вобласці вядуць уласную статыстыку па фальклорных калектывах, але яна неафіцыйная, таму на агульнарэспубліканскую карціну ўплывае апасродкавана, калі выкарыстоўваецца ў прамовах ці публікацыях.

■ "Выступіць з прапановай да Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь распрацаваць для агульнаадукацыйных устаноў і устаноў дадатковай адукацыі сістэму Міністэрства адукацыі краіны, устаноў

сферы культуры і мастацкай адукацыі вучэбныя планы і праграмы, хрэстаматыі і дапаможнікі на рэгіянальным матэрыяле (з мультымедыянымі дадаткамі) па народнай харэаграфіі, народным музычным мастацтве (спевы, інструментальная музыка), народнай прозе, дэкаратыўна-ўжыткавай творчасці (традыцыйныя віды мастацтва), гульнівым мастацтве.

У мэтах рэпертуарнага і метадычнага забеспячэння Х Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня" (2016 — 2018 гады) звярнуцца з прапановай [...] унесці ў выдавецкія і вытворчыя планы на 2017 — 2018 гады падрыхтоўку і выданне рэпертуарна-метадычных, навукова-папулярных, рэкламна-інфармацыйных зборнікаў, выпуск відэапрадукцыі".

Культурную значнасць гэтых прапаноў немагчыма перабольшыць. Прапаную паглядзець з камерцыйнага боку. Такія матэрыялы маглі б стаць бэстсэлерамі, іх, пры ўмове правядзення добрай імфармацыйнай кампаніі, куплялі б і школы, і дзіцячыя садкі, і беларускамоўныя

Фотафакт

Наш экспанат

Адзін з герояў выставы партрэтаў знакамітых мінчан, што ў рамках праекта "Свабодны музей" дэманструецца ў сталічным Верхнім горадзе, — народны мастак Беларусі Май Данцыг. Нам прыемна, што ў сціслай эксплікацыі да партрэта скарыстаны фрагмент інтэрв'ю Мая Вольфавіча нашай газеце, а спасылка на яе, такім чынам, стала часткай экспазіцыі.

атральным асяродкам. Калі ж мы з вамі як “тэатральная супольнасць” па-ранейшаму будзем няздольныя да самаарганізацыі, да сцвярдзення новых прынцыпаў тэатральнага працэсу і да адстойвання тэатра ў яго лепшых праявах, ён па-ранейшаму будзе на ўзбочыне.

Што ж тычыцца галасоў, якія апошнім часам сцвярджаюць, маўляў, хопіць тэатру сядзець на шыі ў дзяржавы, час самім зарабляць грошы... Дык заклік гэты глыбока памылковы па сутнасці! Тэатр — гэта не пра зарабляць грошай, у прынцыпе. Нідзе ў свеце ён не з’яўляецца камерцыйным прадпрыемствам (тэатры-шоу не ўлічваю). Калі дзяржава не ўсведамляе ў поўнай ме-

■ У працяг тэмы...

Ні Дамка-перніка, ні Дома...

акцэраў такога месца ў горадзе, у краіне, дзе можна было б сабрацца, забегчы іншым разам, пабачыцца, патрашчаць радасна (ці не), але ўсё ж жывым! Ужо было ж такое месца... Тыя, хто старэйшы, з нязменна настальгічным выразам твару ўспамінаюць свой Дамок-Пернік. Пернік ва ўсіх адносінах! Таму што ў ім была свая сцэна! На ёй праходзілі тэатральныя эксперыменты! Усе, ад студэнтаў БДТМІ (сённяшняй Акадэміі мастацтваў) да масцітых акцэраў любога тэатра, і нават тыя, хто быў па-за тэатрам з розных прычын, маглі тут прадэманстраваць сваю творчасць і для сваёй, тэатральнай публікі, і для, як кажуць, шырокага кола гледачоў. І добра ж было? Добра! Для ўсіх без выключэння. А бібліятэка?! Там была свая тэатральная бібліятэка з арыгінальнымі выданнямі, многія з якіх існавалі ў адзіным экзэмпляры! І дзейнічала тая

бачыць, і людзі, у якіх дзяцей няма, а цікавасць да фальклору маецца... Нават рэклама не спатрэбілася б — “сарафаннага радыё” хапіла б.

■ “Выступіць з прапановай да Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ініцыяваць стварэнне Беларускага саюза фалькларыстаў”.

З творчымі саюзамі сітуацыя такая ж, як са статыстычнымі справаздачамі: тыя, хто працуюць з традыцыйнай культурай, вымушаны ўступаць у самыя розныя аб’яднанні і “губляюцца” сярод твораў, што працуюць у галіне прафесійнага мастацтва. Выключэнне — хіба рамеснікі, яны могуць уступіць у Саюз майстроў народнай творчасці. Але куды ўступіць навукоўцу, што вывучае рамёствы?

■ “Прасіць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і арганізацыйны камітэт Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”: надаць статус “міжнародны” Рэспубліканскаму фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”; разгледзець пытанне аб

ры відавочную думку, што культура ёсць аснова асноў і галоўны набытак, які неабходна берагчы і пецціць, не будзе ў нас той культуры вытворчасці, культуры кіравання і розных іншых “культур”, да якіх мы так імкнёмся і якія з’яўляюцца прамым вынікам і вытворным ад галоўнага. Культура — гэта, калі хочаце, місія, і стаўленне да яе павінна быць менавіта як да місіі. Перш за ўсё, з боку дзяржавы.

А тэатр — адзін з краевугольных камяней нашай культуры. Мастацтва, зольнае хваляваць, прымушаць нас думаць і вяртацца да ўласнай душы (а не толькі дапамагаць “забіць час”). І калі хацець бачыць будучыя пакаленні краіны культурнымі, інтэлектуальна і памастацку развітымі, здольнымі

да духоўнага жыцця, трэба думаць аб тэатры ў кантэксце новага часу і займацца ім. Хто павінен думаць і займацца? Ды тэатральная супольнасць, вядома! Тая, якой няма, але якая будзе (вельмі хачу ў гэта верыць)! І дзяржава павінна, проста абавязана, усяляк падтрымліваць тэатр, не здымаючы з сябе адказнасці!

Наперадзе новы сезон. Што ён прынясе? Надзеі або расчараванні? Вельмі хочацца першага! І абнаўлення тэатра, вядома. Калі камусьці здолася, што я тут запінаю згусціў фарбы, — гатовы выслухаць любыя контраргументы. Дыскусія тэатру сапраўды не зашкодзіць.

Аляксандр ЦЕБЯНЬКОЎ, старшыня Гродзенскага аддзялення Беларускага саюза тэатральных дзеячў

ўстанова ў асноўным на даверы. Страцілі мы яе...

Я ўжо не кажу і пра кавярню, якая працавала далёка за поўнач, улічваючы познія заканчэнні спектакляў у тэатрах. З буфетчыцай і афіцыянткамі, якія сталі амаль што родзічамі большасці творчага люду, з “пазыковым кандуітам”, па якім разлічваліся ў дзень заробку (і не было выпадкаў адтэрміноўкі ці махлярства). Пра тую самую кавярню, дзе сварыліся і мірыліся, спявалі і даведваліся пра апошнія навіны...

Выставы акцэраў-рэжысёраў-тэатральных мастакоў. Прэзентацыі музыкі да спектакляў і не толькі. Творчыя сустрэчы... Усё гэта было ў нашым Дамку-Перніку! Цалкам дэмакратычным, са сваёй унікальнай атмасферай, з вельмі правільным распалажэннем, бо месціўся ў самым цэнтры Мінска — побач з Домам афіцэраў. Слаўнае месца, слаўны Дом. Тут ма-

лады арыстатэла папросту пагутарыць з прывабным асяроддзі з любым народным, з любым рэжысёрам... І хто яго ведае, чаму? Можа таму, што атмасфера была адпаведная, а можа, разумелі ўсе, што гэты дом — наш! Не магу разумець і дараваць, чаму адным рочыткам пярэ нават у часы крызісу, разумеючы, што цяжка будзе ўтрымліваць той Дамок, пазбавілі ўсіх артыстаў Дома. Ужо даўно няма яго, няма і альтэрнатывы яму... Тая рэстаранца, што ў сябе стварылі купалаўцы... Дык і ў Рускім ёсць буфет, і ў “Маладзёжцы”... А агульнага Дома няма. І, мяркуючы па ўсім, не будзе... Нават тут, у сацыяльных сетках.

Аляксандр ВЕРГУНОЎ, акцёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага

маглі б склаці самай зацікаўленую публіку. Напрыклад, на нядаўні фестываль “У госці да лепельскага Цмока” прыехаў цэлы аўтобус з Магілёва. Людзі падтрымлівалі ўсіх артыстаў, набывалі сувеніры і ежу... Раёну — прыбытак, турыстам ды артыстам — радасць. Да ўсяго, у рэзалюцыі пазначаны звароты ў адпаведныя інстанцыі аб правядзенні шэрагу мерапрыемстваў, звязаных з “Берагіняй”, і яны таксама маюць пэўны турыстычны патэнцыял. Файна, калі ўсе прапанаваныя мерапрыемствы адбудуцца. На месцах, у абласцях, звычайна разводзяць рукамі і зноў жа кажуць пра сродкі. Фінансавыя планы на 2017 год складаюцца ўжо ў сярэдзіне 2016-га, потым з улікам эканамічнай сітуацыі карэктуюцца, на жаль, не ў бок павелічэння фінансавання.

■ “Рэкамендаваць арганізацыі Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня” ўключэнне фестывалю “Берагіня” ў план міжнародных і рэспубліканскіх турыстычных маршрутаў”.

Турысты, якія мэтанакіравана едуць на “Берагіню”, калектываў беларускай ды-

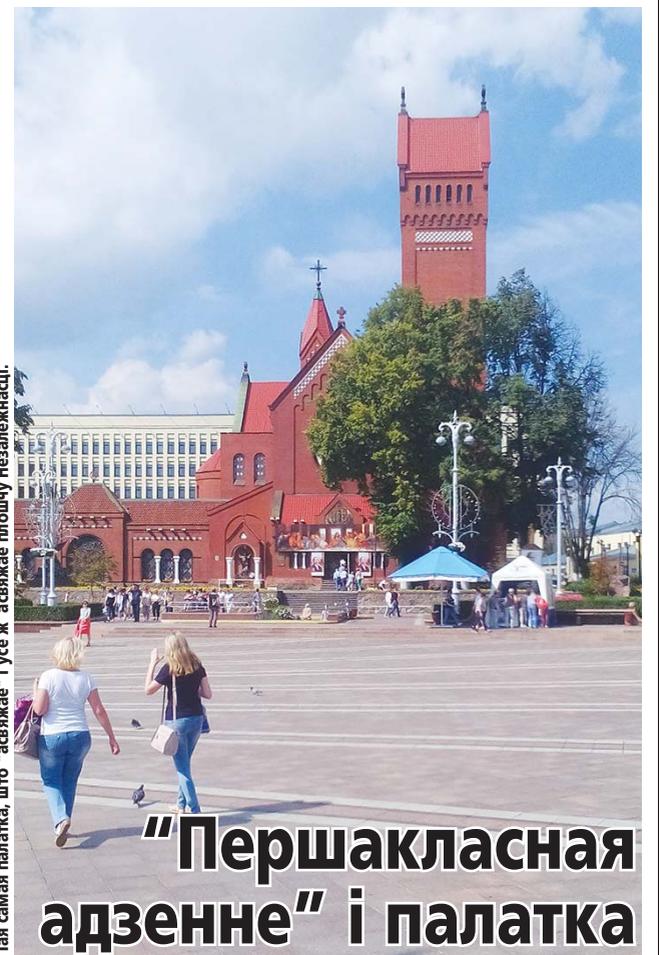
Дзве невялікія зацемкі, якія ўскосна ці наўпрост маюць дачыненне да тэмы турызму ў сталіцы. І да тэмы Гога культуры ў тым шырокім разуменні, якое вызначалася пры яго абвясчэнні: культура вытворчасці і земляробства, культура сямейных адносін і быту, культура добраўпарадкавання населеных пунктаў і гэтак далей.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Зацемка першая, даўно заўважаная. Ёсць на мінскіх вуліцах інфармацыйныя стэнды для турыстаў. Звесткі на іх пададзены на беларускай і англійскай мовах. Стаяць яны на людных месцах, мяркую, калі трэба — акажуцца добрым арыенцірам для гасця горада. Разам з тым стойкі асабліва ў вока не кідаюцца сваёй, скажам, канструкцыйнай грувасткаю альбо, наадварот, непрыкметнасцю. Але “падкачала” беларускамоўная частка. Так і хочацца сказаць: “як і заўжды апошнім часам у публічнай прасторы”. (Урэшце, тое цалкам відавочна, таму так і скажу: як і заўжды апошнім часам у публічнай прасторы.)

Гэтым разам праблема выявілася не ў тым, што думалі па-руску, а пасаць спрабавалі па-беларуску. Відаць, тэксты з нейкага турыстычнага буклета перакладаліся з англійскай, прычым, верагодна, пры дапамозе онлайн-сэрвісаў, а яны са скланеннямі ці катэгорыяй роду ў перакладах на беларускую найчасцей не сябруюць. Гіпотэзу будую на тым, што сабор

Дзяжурны па нумары

Тая самая палатка, што “асявае” ўсё ж асявае плошчу Незалежнасці.

“Першакласная адзенне” і палатка

Пятра і Паўла ў англійскай версіі тэксту названы спачатку “Cathedral”, а пасля “church” (“Кафедра” (“сабор”) і “царква”, адпаведна), а ў беларускай апаведнае менавіта пра сабор, але ён чамусьці “пабудавана”, “была”. Гэта ж да мінскай Ратушы ўжываюцца словы “будынак” і ўласна “Ратуша”, але займеннік выкарыстоўваецца “яно”. І тэкст пра краму адзення, падаецца, перакладалі тым самым вэб-сэрвісам. У выніку атрымалася “першакласная адзенне”. На астатнія “дробязі” кшталту літары “и” з рускага алфавіта ў беларускамоўным тэксце ды няслухныя канчаткі назоўнікаў можна і не зважаць. Гэта ж так, дробязь, хто заўважае?

На жаль, заўважыў я. Думаю, ёсць і іншыя ўважлівыя сярод тых, хто ведае беларускую мову і валодае ёй. Можа, і па сацыяльных сетках гэтыя памылкі даўно “патролілі” — калі так, дык гэтым разам, мяркую, слухна. Наогул, мне даўно бачыцца пільная патрэба завесці пры ўпраўленнях ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама, адпаведных аддзелах райвыканкамаў своеасабліваю “моўную” службу (хаця б з эміграцыі). Беларусам жа з “мітраполіі” было б цікава паглядзець, чым займаюцца суайчыннікі за мяжой.

■ “Прасіць галоўныя ўпраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, галоўныя ўпраўленні адукацыі, спорту і турызму аблвыканкамаў і адпаведныя аддзелы рай-, гарвыканкамаў забяспечыць наяўнасць у бібліятэчных фондах установаў культуры і адукацыі газет “Краязнаўчая газета”, “Культура”, “Літаратура і мастацтва”, часопіса “Роднае слова”.

Канечне, “К” разам з 54 ўдзельнікамі “круглага стала” падтрымлівае ў шэрагу іншых гэту прапанову.

пастаўшыкам “жалезным голасам”: “Гэта не салідна!” І назойтравы ўсе хібы былі выпраўлены, а больш праблем па гэтым “фронце” не ўзнікала. Вось і тут хочацца сказаць: гэта не салідна ў Беларусі не ведаць элементарнага ў беларускай мове.

Зацемка другая, зусім свежая. На плошчы Незалежнасці стаіць велічны храм святых Сымона і Алены — Чырвоны касцёл. Каб зняць яго “ў поўны рост”, не згінаючыся ў тры пагібелі, трэба адысці ці не пад самы праспект, але кадр усё роўна будзе сапсаваны. Чаму? Я бачыў у мінулыя вылазныя, як ад турыстычнай групы, падаецца, нямецкамоўных турыстаў адбіўся небарака з фотаапаратам. І ўсё гайдаўся па амплітудзе паралельна касцёлу, замінаючы мінакам. Прыгледзеўся, падумаў быў дапамагчы, як раптам зразумеў, чаму гасць сталіцы не мог знайсці сабе месца. Перад сілуэтам касцёла ў кадр трапляла бела-блакітная палатка з марожаным і вадой. І ніяк яе не абмінеш, калі хочаш захапіць увесь будынак у вышыню, з якога боку ты ні забягай. Прычым я і сам у ёй не раз выратаваўся другі год запар ад летняй спекі, а такой дадатковай “опцыі” не прыкмячай.

З аднаго боку, “усё дзеля вас”, як кажуць. З іншага, паколькі палатка ўсё адно заспаніла на цэнтральным коле плошчы, каля выявы буслоў, амаль цалкам адну з лавак, ці не варта перасунуць яе, прынамсі, так, каб ад гэтага не пакутаваў відарыс адной з сапраўдных архітэктурных перлін сталіцы — метраў на дзясць — дваццаць, не больш. І каб турысты не сыходзілі расчаравана ад няўдалага кадра. Ад такіх дробязей, мяркую, залежыць вельмі многае ў тым, ці вернецца гасць Беларусі ў нашу краіну зноў. Мяркую, калі ўзгаднлася размяшчэнне палаткі, пра гэта нават не падумалі. Дробязі, маўляў.

3 23 ліпеня па 13 жніўня дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна Аксана Кніжнікава, дырэктар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі Марына Рафеева, загадчык аддзела літаратуры на замежных мовах Баранавіцкай цэнтральнай бібліятэкі Наталля Станкевіч пачынаюць у бібліятэчных установах Злучаных Штатаў Амерыкі.

Аліна САЎЧАНКА

Гэта — Інстытут музейнага і бібліятэчнага абслугоўвання, бібліятэка Кангрэса, аддзяленне Амерыканскай бібліятэчнай асацыяцыі (Вашынгтон); бібліятэка акругі Мыйтнамаха (Портланд, штат Арегон); дзяржаўная бібліятэка штата Юта, гарадская бібліятэка Солт-Лэйк-Сіці, бібліятэка медыцынскіх навук і лічбавая бібліятэка "Горны Запад" (зноў жа ў Юце). Затым шлях спецыялістаў, што выправіліся ў вандручку ў рамках праграмы міжнародных візітаў дзярждэпартаменту ЗША і па ініцыятыве аддзела міжнародных візітаў, ляжаў у штат Нью-Ёрк: бібліятэка Файтвіль у горадзе Сіракузы, універсітэцкая бібліятэка Карнэла, школа інфармацыйных даследаванняў, Вольная бібліятэка Ліверпуля і бібліятэка Уайт Бранч. Камандзіроўка завяршылася непасрэдна ў горадзе Нью-Ёрк на бібліятэцы Квінса, бібліятэцы і музеі Моргана, Нью-ёркскай і Бруклінскай публічных бібліятэках. "К" запыталася пра адметнасці працы амерыканскіх калег у дырэктараў абласных устаноў.

Аксана КНІЖНІКАВА, дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна

— Мы супрацоўнічаем з інфармацыйным цэнтрам пры Пасольстве ЗША. Магчыма, яны абапіраліся на вынікі работы бібліятэкі за год, бо ў нас было шмат вартых увагі праектаў, у тым ліку сацыяльных: "У імя жыцця" сумесна з анкапацыентамі, "Здрава разам" — з мінскім цэнтрам уснаўлення. Бібліятэка становіцца сапраўднай сацыяльнай структурай — гэта агульнасусветная тэндэнцыя.

— Чаму быў абраны такі маршрут?

— Безумоўна, калегі імкнуліся паказаць лепшае і разнастайнае. А мы паралельна задавалі свае пытанні: напрыклад, як працуюць перасоўныя бібліятэкі, бо Беларусь мае свой аналаг — бібліёбус. Дарэчы,

Наталля Станкевіч, Марына Рафеева, Аксана Кніжнікава і Таццяна Налобіна каля бібліятэкі Кангрэса ЗША.

"Джобс" з бібліятэкі

Функцыянал, арсенал і тэхналогіі амерыканскіх кніжніц

Гарадская бібліятэка Солт-Лэйк-Сіці. / Фота прадастаўлены Марынай Рафеевай

Наналабараторыя бібліятэкі Куінс.

прынцып у іх аднолькавы: машыны ездзяць прыкладна з тымі ж прамежкамі часу і па такіх жа па ахопе тэрыторыях, але ўяўляюць з сябе сапраўдны паўнаватарны мабільны перасоўны пункт з працоўнымі месцамі, доступам у інтэрнэт.

— У такім выпадку цікава даведацца, як выглядае амерыканская рэгіянальная бібліятэка?

— Напрыклад, па нашых мерках бібліятэка мястэчка Карнэліуса недалёка ад Портланда — гэта камфортны будынак, па іх — недастаткова, таму зараз ідзе збор сродкаў на будаўніцтва новага. На першым паверсе будзе знаходзіцца сацыяльны цэнтр, на верхніх — сама бібліятэка. Трэба дадаць, што амаль усе ўстановы, што мы наведалі, — светлыя і прасторныя. І хоць мы і рушым у адным кірунку, тэхнічная база ў амерыканцаў значна лепшая. Я маю на ўвазе і паркоўку, ка-

вярню і магазінчык, і звышсучасную мэблю для рэлаксацыі, пакой для кармлення немаўляці, фантанчыкі з пітной вадой. Канешне, гэта прываблівае. Не абавязкова вольны час праводзіць менавіта за чытаннем. Амерыканскія бібліятэкі маюць адасобленыя зоны, дзе бацькі могуць пагуляць са сваімі дзецьмі ці ўзяць дадому камплект з гульнямі для развіцця. У іх, акрамя папяровага, лічбавага, CD- і DVD-варыянтаў дакументаў, ёсць яшчэ планшэты з запампаванымі туды адукацыйнымі і развівальнымі праграмамі, ды нават кропкі доступу ў інтэрнэт — мадэмы, якія таксама можна ўзяць дадому. Гэта вельмі важна для катэгорыі людзей з малым даходам.

— Якія яшчэ ёсць асаблівасці бібліятэк Новага Свету, акрамя выдатнай матэрыяльна-тэхнічнай базы?

— У іх бібліятэках шмат практычных праграм, якія

спрыяюць адаптацыі людзей у грамадстве. У Амерыцы шмат эмігрантаў і бжанцаў, якія ўвогуле не валодаюць англійскай мовай. Фактычна, бібліятэка бярэ на сябе місію дапамагчы людзям займаць слоўніквы запас першай неабходнасці. Ёсць камп'ютарныя курсы. Пры бібліятэках створаны "джобс"-цэнтры для пошуку работы. У Бруклінскай бібліятэцы вядуцца скайп-канферэнцыі нават з турмамі. У бібліятэках вельмі запатрабаваны сацыяльны аспект, яны максімальна яго задавальняюць. Пры некаторых установах Нью-Ёрка ёсць цэнтры, якія выдаюць карту Нью-Ёрка, яна прадастаўляе пэўныя прывілеі, даброты. Бібліятэка медыцынскіх навук у Солт-Лэйк-Сіці па просьбе карыстальнікаў амаль уся перайшла ў онлайн-рэжым. Там створаны базы даных, якія цікавыя ў першую чаргу студэнтам і выкладчыкам:

што здзівіла. Людзі бязвыплата аказваюць дапамогу: калі гэта бібліятэка для людзей са слабым зрокам, то добраахвотнікі прыходзяць і агучваюць літаратуру для слепых. Валанцёры наведваюць школы і чытаюць там дзецям. Я разумею, што падатковае заканадаўства стымулюе дабрачыннасць і валанцёрства, але, падаецца, тут ёсць і нейкі культурны кампанент у грамадстве. У гэтай краіне, калі ёсць вольны час, ты дапамагаеш, гэта лічыцца прыйсці. Ёсць яшчэ ў амерыканцаў практыка: яны не толькі запрашаюць у сваю супольнасць, але і далучаюцца да іншых. Яны разумеюць, што калі ў чалавека нізкі ўзровень даходу, то ў яго, магчыма, няма грошай нават для таго, каб даехаць да той бібліятэкі. Таму супрацоўнікі самі ездзяць па ўстановах для такіх асоб, інвалідаў і прывозяць кнігі.

убачанага можна адаптаваць на нашай глебе.

Марына РАФЕЕВА, дырэктар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя Леніна

— Праграма візіту была складзена настолькі прафесійна і разнастайна, што кожная з бібліятэк здзівіла па-свойму. Вось хаця б спецыялізаваная бібліятэка медыцынскіх навук імя Спэнсара Элза. У ёй створана лічбавая кніжніца "Mountain West", змест якой выходзіць далёка за межы рэгіёну, а самі артыкулы датычаць самых розных галін ведаў. Сховішчы высокай шчыльнасці дазволілі вызваліць дадатковыя плошчы, на якіх размясцілі камфортныя залы для групавых заняткаў студэнтаў, пакой для малодзых бацькоў, дзяцей і падлеткаў. Для зручнасці наведвальнікаў у чытальных залах стаяць велатрэнажоры, бегавыя дарожкі са спецыяльнымі паліцамі для чытання кніг падчас трэніровак. У гэтай жа бібліятэцы — інтэрактыўная банерная выстава, прысвечаная творчасці Шэкспіра, на якой можна даведацца пра 4 тыпы тэмпераменту на прыкладах шэкспіраўскіх герояў.

Ва ўніверсітэцкай бібліятэцы Карнэла ў горадзе Ітака ў аддзеле рэдкіх кніг нам паказалі шумерскія таблічкі, якім больш за 4 тысячы гадоў, першае выданне твораў і рукапісы Уладзіміра Набокава (пісьменнік выкладаў у гэтым універсітэце). Запомнілася і сустрэча з дырэктарам сусветна вядомай незалежнай бібліятэкі Фаетвіля. Менавіта дзякуючы ёй былі распрацаваны інавацыйныя праграмы і паслугі, першая ў Злучаных Штатах творчая лабараторыя "Makerspace".

— Магчыма, нейкія бібліятэкі нагадалі вам сваю?

— Структура бібліятэчнай справы Беларусі і Амерыкі супадае ў многім. Нам па сваіх функцыях больш за ўсё блізкія дзяржаўныя бібліятэкі Штатаў. Яны ж з'яўляюцца і метадычнымі цэнтрамі для бібліятэк свайго рэгіёна, займаюцца павышэннем кваліфікацыі супрацоўнікаў, працуюць як інфармацыйны і культурны цэнтры.

— Ці існуюць перавагі ў амерыканскай бібліятэчнай сферы?

— Яны заключаюцца ў тым, што ўсе перадавыя тэхналогіі становяцца даступнымі насельніцтву ў першую чаргу праз бібліятэку. Добрай дапамогай устаноў становіцца грамадскія аб'яднанні сяброў бібліятэкі і атрыманне грантаў на развіццё устаноў.

— Што запасычыце для сваёй бібліятэкі ў калег?

— Пра рэалізацыю ідэй трэба будзе казаць праз нейкі час, хаця яны сапраўды нарадзіліся падчас паездкі. Раскажу пра некаторыя. Амерыканцы разумеюць важнасць чытання для развіцця дзіцяці. Напрыклад, у Портландзе кожная мама нованароджанага атрымлівае ў падарунак першую дзіцячую кніжку, часопіс пра карысць сямейнага чытання, рэкламныя матэрыялы бібліятэкі і анкету для чытацкага білета. У штаце Арегон ужо чвэрць стагоддзя працуе праграма "Пачнём

артыкулы і іншыя свежыя матэрыялы. Блок даведчанай літаратуры маецца і ў выглядзе кніг.

— Вядома, цікава даведацца і пра грашовую сітуацыю.

— Тыя бібліятэкі, якія наведвалі мы, фінансуюцца з мясцовага бюджэту і праз федэральную падтрымку. Грошы выдзяляюцца, зыходзячы з колькасці бібліятэк і шчыльнасці насельніцтва. Не абыходзіцца без спонсарскай дапамогі, ахвяраванняў і сістэмы грантаў. У Амерыцы пры бібліятэках існуюць спецыяльныя бібліятэчныя фонды, якія займаюцца фандарайзінгам, — пошукам дадатковага фінансавання, за кошт якога ажыццяўляецца шэраг праектаў. З пункту гледжання псіхалогіі, ім гэта рабіць прасцей, чым самім бібліятэкам. А таксама ў Штатах існуюць супольнасці, якія называюцца "Сябры бібліятэкі", яны таксама шукаюць грошы. Валанцёрства — вось

— Ці ёсць адчуванне крызісу інстытуцыі на Захадзе?

— Што да камплектавання фондаў, то і ў нас, і ў іх яно ажыццяўляецца ў межах 13 — 16 % ад фінансавання бібліятэкі. А зніжаны інтарэс да чытання адчувальны паўсюль, таму зараз у Амерыцы распаўсюджаны праграмы па пашырэнні папулярнасці чытання. А бібліятэкі не знікаюць, яны проста трансфармуюцца, становячыся больш зручнымі: праз электроннае браніраванне літаратуры, спецыяльныя аўтаматы з дыскамі, праз магчымаць кнігу, узятую ў галоўнай бібліятэцы, здаць у любым яе філіяле, проста пакінуўшы экзэмпляр у скрыні.

— 3 якімі адчуваннямі вы вярнуліся ў Мінск на працу?

— Уражанні свежыя. Вялікі дзякуй арганізатарам праграмы. Бібліятэкі зачаравалі, здзівілі, скарылі. Патрэбен час, каб асэнсаваць, што з

ствараць чытачоў сёння" (SMART), штогод у ёй прымаюць удзел каля 10 тысяч дзяцей, якія адчуваюць праблему матывацыі ў чытанні. А пераможца летняй праграмы "На старт! Увага! Чытай!" у штаце Юта атрымлівае віншаванне, падпісанае самім губернатарам. Асабіста мне спадабаліся і інтэр'ерныя рашэнні арганізацыі прасторы ў бібліятэках, узяла на ўвагу ідэі па ўмацаванні карпаратыўнага духу супрацоўнікаў.

Як казаў індыйскі бібліятэказнаўца, прафесар, доктар матэматыкі, філасофіі, літаратуры Шыялі Ранганатана: чым больш бібліятэк, вялікіх і маленькіх, вы наведаеце, тым лепш арганізуеце працу ў сваёй. Дарэчы, адно з патрабаванняў Ранганатана да падрыхтоўкі кадраў на дзівя дакладна рэалізавана ў ЗША. Калі ўніверсітэт хоча мець медыцынскі факультэт, спачатку ён павінен пабудаваць шпіталь. Няма сэнсу рыхтаваць лекараў без медыцынскай практыкі. Менавіта таму шпіталі пры ўніверсітэтах зараз самыя лепшыя ў ЗША.

— Мэта візіту — абмен вопытам. Што атрымалі амерыканцы ад сустрэчы з беларускімі бібліятэкарамі?

— Я назвала б сустрэчу азнамленчай, балазе нашы калегі цікавіліся арганізацыяй работы нашых бібліятэк. Ім падалася слушна форма работы "Жывая бібліятэка", калі ў ролі тэматычных кніг выступаюць незвычайныя людзі. Актыўна працуюць у гэтым кірунку ў Баранавіцкай цэнтральнай бібліятэцы. З вопыту Гомельшчыны спадабалася рэалізаваная ідэя светлагорскіх бібліятэкараў зрабіць вынікам актыўнага ўдзелу ў летніх праграмах чытання павышэнне на бал школьнай адзнакі па беларускай і рускай літаратурах; літаратурны фотапраект нашай бібліятэкі "Кніжныя людзі": гэта па-мастацку выкананыя вобразы літаратурных персанажаў, увасобленыя нашымі супрацоўнікамі, раздрукаваныя на палатнах. І, канешне, праект Нацыянальнай бібліятэкі, прысвечаны 500-годдзю беларускага кнігадрукавання, — факсімільнае ўзнаўленне кніжнай спадчыны Францыска Скарыны. Дарэчы, так супала, што напрыканцы нашага прафесіянальнага візіту, на цырымоніі дарэння гэтых кніг Нью-ёрксай публічнай бібліятэцы, мы сустрэлі Рамана Матульскага, дырэктара айчыннай "Нацыянальнай".

— Ці гатова наша бібліятэчная сфера прыняць падобную замежную дэлегацыю і паказаць бібліятэкі, ад Нацыянальнай да вясковай?

— У выпадку з нашай паездкай, фінансаванне поўнаасцю ішло з боку ЗША. А мы, бібліятэкары, як і нашы калегі з замежжа, чакаем паплечнікаў. Нам заўсёды ёсць што абмеркаваць, паказаць. Напрыклад, у кастрычніку мінула года Гомельская вобласць прымала больш за 30 калег з 7 рэгіёнаў Расіі — удзельнікаў Паўленкаўскіх чытанняў, — знаёмчы гасцей з вопытам работы як абласной, так і сельскіх бібліятэк рэгіёна.

Арыгінальнасць і высокая прафесіянальнасць айчыннай мультыплікацыі — факт неаспрэчны, які стала пацвярджэцца прызамі прэстыжных міжнародных фестываляў. Аднак гэтак жа пастаянна яе аўтараў дапярэць адным-адзіным пытаннем: дзе можна паглядзець гэтыя стужкі. Рэдакцыяй "К" неаднаразова ўзнімалася тэма, чаму студыі анімацыйных фільмаў Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" так цяжка знайсці кропкі судакранання з тэлебачаннем, кінапракатам, інтэрнэт-каналамі, але пакуль праблема з месца, па вялікім рухунку, не зрушваецца. Можна, апошня сумняваюцца ў глядацкім поспеху мультстужак і лічаць іх чыста фестывальным прадуктам? Я вырашыла на сваіх дзецях праверыць, ці захопіць падростаючае пакаленне сваё кіно.

Настасся ПАНКРАТАВА

Для эксперыменту скарысталася чатырма зборнікамі мультфільмаў "Беларуская анімацыя". Калекцыя аказалася сапраўдным рарытэтам: часткі выходзілі цягам апошніх гадоў невялікім тыражом і распаўсюджваліся ў асноўным у Магілёве, дзе ладзіцца Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў "Анімаёўка" (прынамсі, сайт moglilevkiно.by прапаноўваў набыць калекцыйныя DVD у касах чатырох кінатэатраў гэтага абласнога цэнтра).

Прызнаюся шчыра, першапачаткова сумнявалася ў станоўчым выніку такога кінададавання. У чатырохгадовай дачкі Арыны і сямігадовага сына Яраслава ўжо маецца ўласны рэйтынг любімых персанажаў з папулярных анімацыйных серыялаў і поўнаметражных карцін, пра якія можна і ў садку пагутарыць, і ў кніжках пачытаць, і адпаведную цацку набыць. Дома назбіралася нядрэнная калекцыя дыскаў, і ў кожнага з дзяцей ужо склаўся свой спіс пажаданага. А на чатырох прынесеных мною DVD не было ні працяглых мультсерыялаў, ні буйных карцін, ні вядомых новаму пакаленню персанажаў...

Прагляд пачалі з самага "ўзроставага" дыска, на якім сышліся шэсць частак праекта Ігара Волчака

"Аповесць мінулых гадоў"

Мне было зразумела, што 67 хвілін, шчыльна прыпраўленых гістарычнымі фактамі, чатырохгадовае дзіця не адужае. А вось будучы першакласнік з прагнасцю паглянаў цікавыя

"Фокус-група", якая плённа працавала для "К". / Фота аўтара

Фокус-група ад чатырох да сямі

Як Арыша з Ярыкам беларускую анімацыю глядзелі

факты, патрабаваў падрабязнасяў, прыглядаўся да дэталю (напрыклад, у фільме пра Брагін разгледзеў, як на фоне кветкі змяняюцца знакамі радзьяцы), а потым прапанаваў набыць карту Беларусі, каб знайсці ўсе тыя гарады. Розныя па стылістыцы і выкананні, міні-фільмы склалі цудоўнае палатно. Праўда, адзін кавалачак, як мне падаецца, крыху выбіваецца з агульнай плыні: у цыкл пра старажытныя гарады якімсьці чынам патрапіў Салігорск, які заклалі ўсяго толькі ў 1958 годзе.

Следам ішлі цудоўныя казкі братаў Грым: напружаны, з змрочным адценнем фільм Алены Пяткевіч

"Беласнежка і Алацвецік"

і песенна-прыўзнятая стужка Ірыны Тарасавай

"Гусятніца ля калодзежа",

рэфрэн адной з песень якой "мы адпачнем у труне" Арышай застаўся непрыкметаным, а вось Ярыка вельмі насмяшыў. Асабіста я ўсклала надзеі на стужку ў трох частках

"Пра дзясучынку Жэню".

Яе сцэнарыста Марыю Бяршадскую мае дзеці добра ведаюць па кнігах. Ярык спачатку пакрывіўся на "дзясвачае" кіно, але яго хутка захапіла актуальнасць матэрыялу. Рэжысёр Таццяна Жыткоўская раскрывае жыццёвыя тэмы: тата адмаўляецца пайсці

на абяцаны дачцэ шпацир, бо яго выклікаюць на працу, старэйшая сястра хавае свае ўпрыгожанні і касметыку ад малодшай, у дзіцячым садку не наладжваецца кантакт з выхавальніцай. Шкада толькі, некаторыя серыі маюць дзіўную фінальную кропку. Напрыклад, філасофская прапанова паспрабаваць глянуць на непрыемнага чалавека іншымі вачыма (хаця б праз рознакаляровае шкельца), заканчваецца песняй пра колеры вясёлкі. А паколькі прапанаваная версія лічылікі-запамінальні адрозніваецца ад звычайнага тэксту пра паляўнічых і фазанаў, дзеці пераключаюцца на нязвычайны верш — і адразу забываюцца на сюжэт фільма...

Ярык і Арыша сталі менш уважлівымі на карціне Уладзіміра Пяткевіча

"Мышка" —

яны стаміліся ад занадта яркіх колераў стужкі, таму не змаглі працуць сапраўды цікавую казку. Прыглушаны ў параўнанні з гэтым фільмам колер

"Піліпка"

Таццяна Кубліцкай зачараваў дзяцей з першых кадраў. Стыльная карціна скарыла і незвычайным паваротам сюжэта: як сваёй чуллывасцю Піліпка перайначыў злыдню Ягу ў добрую бабульку.

Мы глядзелі айчынныя мультфільмы тры вечары запар, і дзеці шчыра адгукваліся на кожную стужку. Толькі адзін раз яны адмоўна адрэагавалі на

першыя секунды карціны, а старэйшы нават пакрыўджана разануў: "Сумна!" Іх спалохаў дакументальны пачатак

"Выцінанка-выразанка"

Міхаіла Тумелі. Калі пачалася непасрэдна анімацыя, малыя рагаталі і не маглі адарвацца ад павучальнай гісторыі. Напрыканцы мультфільм ізноў перайшоў у жыццё — і тут дакументальныя кадры арганічна леглі на дзіцячае ўспрыманне. На мой погляд, другі варыянт можа стаць лепшым выбарам, калі ў рэжысёра ёсць адчуванне, што без кінахронікі не абыйсцяся.

Адназначным хітом у доме стаў міні-серыял Аляксандра Ленкіна

"Рыбка па імені Нельга"

Калі ў дарослых могуць узнікнуць некаторыя ваганні па музычным афармленні, то дзеці запальваюцца карцінай імгненна. Прынамсі, у нас шэсць серый круціліся па крузе безліч разоў, а фразы былі расцягнуты на цытаты. Сапраўды, сучаснае пакаленне прывычалася бачыць прыгоды абранага героя ў бясконцых працягах. Зрэшты, у рэжысёра гатовы яшчэ дзве серыі, такім чынам, ужо можна выпускаць асобныя дыскі, прысвечаны маленькаму карасіку. Баюся, прапанова ізноў павісне ў паветры...

Асабіста мяне паланіў іншы фільм спадара Аляксандра. Гісторыя пра па-

стуха, які выхадзіў лаптаўку, што легла ў аснову

"Птахі",

зусім не дзіцячая. Кінапрытча з флэрам лёгкага смутку і роздому пра сутнасць чалавечага жыцця надвычай атмасферная. Толькі не ведаю, накойкі апраўдана змясціць гэтую глыбокую стужку ў падборцы з карцінамі для малодшага ўзросту. Таксама як і

"Ронда-капрычыёза"

Ігара Волчака, у якім дзеці, прымаючы да ўвагі ўзрост, не ўспрымаюць акцэнтны, закладзены аўтарам. Разумею, дыскі тыя — своеасабліва аглядавая пляцоўка зробленага на студыі. Але, калі ўжо вы адпраўляеце прадукцыю на продаж, ці не лепш паклапаціцца пра верны глядацкі адрас? Зрэшты, праз год відапрадукцыю патрэбна будзе маркіраваць. Магчыма, будзе мець рацыю хаця б падзяліць кантэнт дыску на блокі, адзін з якіх будзе вагацца ад "0+", а другі набліжацца да "16+".

Што здзівіла, дык гэта афармленне начыні зборнікаў. Пакрыццё саміх дыскаў — паверх тэхнічных надпісаў на "балванцы". На ўсіх дысках, акрамя "Аповесці мінулых гадоў", непрывабнае меню, назвы стужак скачучы ў сваіх памерах. Пытанні і па гучанні: я маўчу ўжо пра Surround Sound. У ім запісваюцца ліцэнзійныя дыскі (дзякуючы сістэме хатняга кінатэатра, мае дзеці прызвычайліся да аб'ёмнага гуку), але хаця б выраўнаваць агульны ўзровень гукавой дарожкі, каб не хапацца за пульт пры кожнай наступнай стужцы. Як мне растлумачылі на студыі, першыя часткі "Беларускай анімацыі" ствараліся для ўнутранага карыстання, таму на некаторыя тэхнічныя моманты не звярталі ўвагу. Спадзяюся, калі справа дойдзе да стварэння наступнага зборніка ці перавыдання першых (а было б добра, бо попыт на іх ёсць), стваральнікі выправяць гэтыя хібы і створаць адпаведны часу прадукт. Зрэшты, чаму б не дадаць на DVD бонусы, якімі поўняцца, напрыклад, кампакты "Disney" і "Pixar"? Людзі дрэнна ведаюць тых, хто стаіць за стварэннем анімацыйных карцін, дык прапануйце ім дакументальныя кадры, як ствараліся мультфільмы, невялікія інтэрв'ю з рэжысёрамі, хроніку з агучвання! Падаецца, такі дадаток меў бы поспех.

Канешне, мае дзеці не прэтэндуюць на прафесійна падабраную фокус-групу, аднак відавочна, што айчынныя анімацыя папросту можа спаборнічаць з замежнымі канкурэнтамі. Засталася выпускаць мультыплікацыю з паліц, каб не прыходзілася на яе "паляваць" ці прыносіць дадому толькі ў якасці журналісцкага задання.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Мяркую, з цягам часу іх стане яшчэ больш, бо гэта вельмі зручна: кнігі дастаўляюцца проста да рабочага месца, прычым па жаданні мы робім выбарку неабходнай літаратуры, зразумела, не бясплатна, а таксама прымаем заказы на іншыя бібліятэчныя паслугі...

Падобная тактыка агрэсіўнага маркетынгу дае свае вынікі: сёлета на 1 ліпеня мясцовыя бібліятэкары ўжо зарабілі каля 30 мільёнаў "старых" рублёў, значна перавыканаўшы заплаваныя паказчыкі. Думаю, не памылюся, калі скажу, што з падобнымі тэмпамі да канца года будзе зароблена не 50, а ўсё 60 мільёнаў "старымі". Як кажуць, план — планам, а рэальнасць уносіць у яго свае карэктывы, і асабліва радуе, што перамены ідуць у "плюс", а не ў "мінус".

Рэаліі рамонтнага "гармідару"

Па словах Надзеі Масквічовай, на сёння аддзел адказвае ажно за 35 будынкаў у горадзе і раёне — гэта 46 устаноў культуры. А два гады таму ў раёне пачала дзейнічаць аптымізаваная сістэма са статусам юрыдычнай асобы: дзяржаўная ўстанова культуры "Верхнядзвінскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці". Яна аб'яднала Метадны цэнтр, Раённы дом культуры, Раённы дом рамёстваў і ўстановы клубнага тыпу.

Кіруе РДК Віктар Хадорчанка, займаючыся пры гэтым не толькі творчымі, а і гаспадарчымі пытаннямі: у будынку, дзе месціцца ўстанова, ужо не першы год ідзе рамонт.

— Галоўнае, што мы здолелі захаваць дыскатэку, — адзначыў Віктар Хадорчанка. — Бо ў многіх іншых маіх калег з гэтай справай не ўсё так проста: дыскатэка сёння не карыстаецца попытам, і, адпаведна, яе вельмі цяжка сёння арганізоўваць. Мы ж пакуль плануем, што называецца, трымаем: на танцавальнай вечары да нас завітаюць 75—80 чалавек, а ўваходны білет мае цалкам дэмакратычны кошт: ад 12 да 15 тысяч "старымі" грашыма.

Зарабляюць ва ўстанове культуры таксама арганізацыйнай канцэртаў як мясцовых калектываў і выканаўцаў, так і заездных артыстаў, навагоднімі ды каляднымі святочнымі мерапрыемствамі. План на год — больш за 300 мільёнаў "старых" рублёў, што вымушае, як кажуць, "круціцца" напоўніцу.

— Пакуль што зарабляем даволі няблага, — кажа Віктар Хадорчанка. — Але хацелася б, каб рамонт ва ўстанове культуры працягваўся больш хуткімі тэмпамі, былі заменены крэслы ў глядзельнай зале, якая ў нас даволі вялікая — прыкладна на 450 месцаў. А пакуль зроблена сістэма ацяплення, дзе-нідзе пастаўлены шклопакеты, адрамантаваны шэраг памяшканняў. Але ж, на жаль, гэта далёка не ўсё, што трэба зрабіць... Глядзіш, пасля завяршэння рамонтнага і план платных паслуг можна было б выканаць нашым лятэй і зарабілі б мы, упэўнены, нашмат больш... Але калі тое яшчэ будзе?

Паспрабаваў адшукаць адказ на пытанне дырэктара ў намесніка старшыні Верхнядзвінскага райвыканкама Таццяны Севалкінай. Па яе словах, рамонт установы культуры сапраўды зацягнуўся.

— На жаль, не ўсе нашы планы па рамонтных работах у РДК атрымалася рэалізаваць, — адзначыла суразмоўца. — Але, як вядома, планы шмат у чым залежаць ад фінансавання, якое часам, на жаль, перапынялася. Таму пэўныя спадзяванні цяпер ускладаем на абласныя дажыткі, якія маюць адбыцца ў Верхнядзвінску ў 2018-ым. Цалкам магчыма, што тады мы і атрымаем дадатковае фінансаванне на рамонт Раённага дома культуры.

ў замежжы станоўчага іміджу Беларусі. Супрацоўнікі мясцовага РДК гэта выдатна разумеюць.

— Мы часта выезджаем з канцэртамі ў замежжа, дэманструючы там майстэрства сваіх калектываў і выканаўцаў, — кажа Віктар Хадорчанка. — Былі ў Польшчы, у Расіі, у Латвіі, прычым транспартныя выдаткі нам часцяком аплачваюць спонсары: гэта і мясцовы хлебазавод, і масласырзавод, і індывідуальныя прадпрыемствы. Яны ж, дарэчы, дапамагаюць

пра тое, што "сустракаюць па адзежцы", засвоілі здаўна і цяпер, можна сказаць, "стрыгуць" са сваіх іміджавых калектываў неаблігя фінансавыя дывідэнды. Як кажуць матэматыкі, што і патрабавалася даказаць.

Кадры вырашаюць?

Не хачу сказаць, што ў самім Верхнядзвінску ці ў раёне няма сваіх праблем. Яны, натуральна, ёсць. Адна з іх — кадравая: у многіх вясковых паселішчах на па-

старадаўнія газавыя лямпы, хлебныя дэжкі, збанкі і нават чамаданы, якія памятаюць, мабыць, яшчэ і "польскі час"...

Праўда, ні камп'ютара, ні, натуральна, інтэрнэту ў бібліятэцы-клубе на сёння няма, ды і пакойчык для правядзення танцавальных вечароў выглядае не надта самавіта: каля сцяны "туліцца" невялічкі музычны цэнтр, а на столі вісіць пара асвятляльных лямпаў. Зрэшты, для паселішча, дзе працуюць прыкладна 200

Што такое "сэмплінг" у дзеянні?

Культурныя і турпаслугі + агрэсіўны маркетынг

Нягледзячы на такія неспрыяльныя ўмовы, супрацоўнікі Верхнядзвінскага РДК на 1 ліпеня маюць у сваёй "скарбонцы" больш за 170 мільёнаў "старых" рублёў, што значна больш за заплаваныя лічбы. Так што, як бачна, і ва ўмовах рамонтнага "гармідару" можна зарабляць грошы.

Прычым, не толькі зарабляць, а і тварыць. Бо што ні кажы, а памежны рэгіён, якім з'яўляецца Верхнядзвінскі, не толькі адказвае за экспарт нашай традыцыйнай культуры, але і ў ліку першых робіць усё магчымае для стварэння

нам і з прывамі падчас мерапрыемстваў. Мы ў сваю чаргу актыўна "піярым" іх на старонках друку, на радыё... Так што наш інтарэс адзін да аднаго, лічу, узаемакарысны.

Узаемакарыснасць — гэта, канечне, не так ужо і блага. Але вось што, на мой погляд, галоўнае: каб спонсары не ведалі пра высокую якасць мерапрыемстваў у верхнядзвінскім РДК, каб не ацанілі "на свае вочы" рэпертуар мясцовых калектываў, што выезджалі на гастролі за мяжу, наўрад ці такое супрацоўніцтва ўвогуле аказалася магчымым. Мясцовыя клубнікі аксіёму

садах бібліятэкараў і клубнікаў працуюць неспецыялісты. Скажам, у Марозаўскай сельскай бібліятэцы-клубе загадчыкам — Ірына Літвінава, якая ў свой час скончыла эканамічны тэхнікум у Полацку і працавала на пасадзе эканаміста ў мясцовым калгасе. Не скажу, што са сваімі цяперашнімі абавязкамі Ірына Міхайлаўна не спраўляецца. Напрыклад, яна арганізавала пры ўстанове культуры дзіцячы гурток "Кнігалюбы", а яшчэ тут жа месціцца этнаграфічны куток "Ад прадзедаў спакон вякоў нам засталася спадчына", дзе можна адшукаць

чалавек, і такія дыскатэкі "а-ля Савецкі Саюз" на сёння запатрабаваны: як кажа Ірына Міхайлаўна, па пятніцах і суботах на іх завітаюць 10—12 чалавек, а найбольш людзей прыходзіць, натуральна, на навагоднія святы.

Больш грунтоўна выглядае ўстанова культуры ў суседнім аграгарадку Сар'я. Пад дахам двухпавярховага будынка, не так даўно адрамантаванага і выдатна дагледжанага, месціцца не толькі сар'янскі СДК, якім кіруе дырэктар Алена Мінчанка, але і 8 творчых аб'яднанняў ды сельская бібліятэка. Сапраўднай "фішкай" установы культуры можна лічыць інфар-

Нашу газету трэба будзе закрываць тады, калі ўшчэнт "перасохне" плынь ліставання ад нашых чытачоў. Мяркуючы па штодзённай пошце, радыкальныя меры выкарыстоўваць пакуль рана. Таму ў чарговы раз вітаем вас, нашы шануючыя падпісчыкі ды неаб'якавыя пазаштатныя аўтары!

Яўген РАГІН,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Марыя Шэляг, бібліятэкар **Ракавецкай** сельскай бібліятэкі-клуба, што на **Смаргоншчыне**, піша пра конкурс "Добры дзень, суседзі!" У аграгарадку Ракаўцы яго правёў Крэўскі сельсавет. А падрыхтавалі мерапрыемства супрацоўнікі сектара культуры і вольнага часу Крэўскага дома культуры. "У конкурсе спаборнічалі чытачы і ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці сельскай установы, — зазначае аўтар. — Жыхары аграгарадкаў Крэва ды Ракаўцы таксама прадэманстравалі творчыя здольнасці. Пачалося свята з хатняга задання: трэба было падрыхтаваць візітоўку "Вітаем па-беларуску!" Потым прайшлі творчыя спаборніцтвы пад дэвізамі "Чым багата вёска", "Мясцовыя таленты", "Беларускі смялянскі прысмак"... А бы-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

"Гурь маньку хавбовь"

лі яшчэ конкурс прыпевак, заданні для мужчын "Самы дбайны гаспадар", вясёлыя забаўкі для дзяцей. Потым, натуральна, адбыўся канцэрт".

"Гурь маньку хавбовь". Незразумела? У перакладзе з катрушніцкага лемезеня гэта — "Дай мне грошай". Дык вось, на рэгіянальным фестывалі народнай творчасці, народных промыслаў і рамёстваў "Дрыбінскія таржкі", якія прайшлі ў мінулыя выхадныя, грошай ніхто не прасіў. Іх зараблялі. У першую чаргу — рамеснікі па вырабе знакамітых дрыбінскіх валё-

нак. Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Алена Рабкавец распавяла, што гасцей на фэсце было больш за пяць тысяч. Гэта ўжо шостыя "...Таржкі", таму нікога не давялося пераконваць у іх адметнасці, усе ведалі, што патрапяць на свята. Ведалі пра гэта і прадстаўнікі ПРААН, якія выдаткавалі грошы на далейшае развіццё праекта. Таму сёлета ў арганізатараў фэсту з'явіліся вялікія паветраны шар з сімвалай "Дрыбінскіх таржкоў" (без рэкламы тут ніяк не абыйсця!), другая (надзіманая) сцэна, апара-

тура... Дарэчы, падчас фэсту прапапоўваўся і майстар-клас па катрушніцкім лемезені — мове мясцовых шапавалаў.

На **Астравеччыне** прайшоў тыдзень "Разам з намі — у краіну здароўя". Стартваў ён у сценах Астравецкай раённай бібліятэкі. Пра гэта паведамляе метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу гэтай установы Галіна Францкевіч. "Сабраліся прыхільнікі актыўнага

Удзельнікі "Дрыбінскіх таржкоў" і іх знакамітыя вырабы.
/ Фота Максіма ЦЯЦЕРЫНА

даўгалецця, — паведамляе яна. — Урачы мясцовай поліклінікі пазнаёмілі з навікамі скандынаўскай хадзьбы. Бібліятэкары арганізавалі выставу адпаведнай літаратуры. Услед за тэорыяй была і практыка на адкрытым паветры. Цягам тыдня да энтузіястаў падключыліся валанцёры Чырвонага крыжа, Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі, тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Арганізатарам тыдня выступіла Астравецкая раённая бальніца".

І яшчэ адна навіна з **Астравецкай райбібліятэкі**. Тут адбылася сустрэча з беларускім этнолагам, загадчыкам сектара захавання фальклорнай спадчыны Інстытута мовазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі Беларусі, кандыдатам гістарычных навук, землякам Юрыем Унуковічам. Вочны займецца этнаграфіяй, этналогіяй і антрапалогіяй. "Яго праца, — піша Галіна Францкевіч, — збор матэрыяльных і нематэрыяльных каштоўнасцяў нашай краіны,

мацыйна-пазнавальныя праграмы “Паглядзі, на якой зямлі стаіш”. Іх ладзіць дырэктар, і яны ўключаюць у сябе вандроўку па аграгарадку, заезд да мясцовай Свята-Успенскай царквы, а пасля і паездку ў суседнюю вёску Росіца, дзе можна пабачыць абноўлены Свята-Троіцкі касцёл.

Распаведы пра папулярную гісторыю пабудовы храма ў Сар’і, пра ваенныя часы, калі фашыстамі ў Росіцы былі спалены каля 1500 чалавек, пра мінулае

Алена Мінчанка, — таму для паездак сюды спачатку патрэбна атрымаць спецыяльны дазвол ды заплаціць немалыя грошы за дзяржаўную пошліну. Усё гэта, натуральна, не надта спрыяе турыстычнай зацікаўленасці, таму і колькасць ахвотных пабываць у нашых паселішчах значна знізілася...

Але турыстычную ніву Алена Мінчанка кідаць не збіраецца. Не так даўно дырэктар сар’янскага ЦДК распрацавала турыстычны маршрут “Залатое калыцо

маршрут, распрацаваны дырэктарам ЦДК, займае сваіх прыхільнікаў...

Дарэчы, сама Алена Мінчанка таксама не мае спецыяльнай адукацыі — скончыла Магілёўскі педагогічны інстытут імя Аркадзя Куляшова, адпрацавала ў мясцовай школе блізу 30 гадоў. Але, як і Ірына Літвінава, на сваёй новай пасадзе “абжылася”: без яе ў аграгарадку не адбываецца ні адна значная культурная падзея. Напрыклад, штогод 8 ліпеня ў паселішчы ладзіцца “Дзень

вітваюць у росіцкую “кніжніцу” ды прымаюць удзел у аматарскіх аб’яднаннях, але працаваць ім у звязцы, што ні кажы, значна лягчэй. Вось так і “шчыруюць” у творчым тандэме ўжо не першы год. І, як на мой погляд, даволі паспяхова...

Бігосава для бігосаў?

Апошнім маім прыпынкам стаў аграгарадок Бігосава, які, дарэчы, на днях адзначыў свой 150-гадовы юбілей. Па словах дырэкта-

цэрты і лялечныя спектаклі, праводзяць вечары шансонаў, шматлікія конкурсы, шакалад-шоу і нават рок-фестываль, на які з’язджаюцца аматары і музычныя калектывы з усяго наваколля.

— Асноўны наш “прыварак” у план платных паслуг прыносяць усё ж такі канцэрты і тэатралізаваныя прадстаўленні, а вось дыскатэкі, на жаль, не карыстаюцца значным попытам, — кажа Марына Кіч. — Нягледзячы на гэта, на 1 ліпеня мы заробілі больш за 35 мільёнаў рублёў у “старых” грошах, а план на ўвесь год — 55 мільёнаў. Так што, як бачна, пакуль што ідзём у гэтым плане згодна з графікам і нават яго крыху аперэджваем.

Дадам, што многія мерапрыемствы ва ўстанове культуры ладзяцца не толькі за бюджэтных сродкі, а і пры дапамозе ці за грошы мясцовага спонсараў — сельсавета, лягаса, прамысловага прадпрыемства “Інвет”, індывідуальных прадпрыемальнікаў дэ ўладальнікаў аграэкспазіцыі, якія пасля атрымліваюць за гэта падзякі ў прэсе і на радыё... Так што і тут гаворка пра ўзаемакарыснае супрацоўніцтва бізнесу і культуры — цалкам дарэчы...

У якасці заключэння

“К” пабывала ў Верхнядзвінскім раёне прыкладна пяць з паловай гадоў таму. На жаль, з таго часу так і не было вырашана пытанне з рамонтам галоўнай установы культуры горада, не займае свайго памяшкання Раённы дом рамёстваў, які сёння, разам з дзіцячай школай мастацтваў, перайшоў у будынак, дзе месцілася адна з гарадскіх школ. Да таго ж, не была створана і гарадская

мастацкая галерэя, адкрыццё якой планавалася на базе комплекснага культурнага цэнтра, які мясцовыя ўлады задумалі стварыць у будынку кінатэатра: як адзначыла Надзея Масквічова, гэтаму перашкодзіла нястача фінансавання... Не кажу ўжо пра тое, што праектная дзейнасць, накіраваная на атрыманне грантаў з боку ЕС магла б весціся ў раёне больш паспяхова: мяжа, што называецца, побач! Многія раёны Беларусі маюць з падобнай грантавай дзейнасцю, бывае, і не адну сотню тысяч еўра, прычым нават тыя, якім да мяжы з Еўропай яшчэ ехаць і ехаць...

З іншага боку, за мінулы час былі даведзены да ладу многія ўстановы культуры ў горадзе і на сяле, адкрыўся новы музей, запрацавала міні-кавярня і канферэнцыйны зал у ЦДК аграгарадка Сар’я, паступова пераадолюецца кадравы “голад” — на вакантных месцы прыходзяць маладыя спецыялісты. Усё гэта, зразумела, не можа не радаваць. Але, як заўважыла напрыканцы нашай размовы намеснік старшыні Верхнядзвінскага райвыканкама Таццяна Севалкіна, рэзервы для далейшага развіцця мясцовай сферы культуры яшчэ ёсць. З гэтай высновай, дарэчы, пагадзілася і Надзея Масквічова, якая не раз падчас нашай паездкі па раёне казала пра не выкарыстаныя культурна-магчымасці, належную і сістэмнаю ініцыятыву, пра прыкладанне намаганняў у розных сферах дзейнасці, пра тое, што трэба ставіць і дасягаць пастаўленых задач і мэтай. Словы, безумоўна, слухныя. Цяпер справа за дзеяннямі.

Этнаграфічны куток у Марозаўскай бібліятэцы-клубе.

Ірына Літвінава і дзіця ў кнігалюбу.

і сучаснае абодвух сельскіх паселішчаў Алена Іванаўна вядзе захапляльна і з веданнем справы. Сам я таксама пабываў у яе ў якасці экскурсанта і слухача. Дарэчы, прамоўніцкі талент дырэктара-экскурсавода ўжо паспелі ацаніць у турыстычных агенцтвах Віцебска і Полацка, адкуль часам вязуць сюды вандроўнікаў і падарожных з блізкага і далёкага свету. Летась дырэктарам было праведзена 59 такіх экскурсійных праграм на платнай аснове. Сёлета, праўда, іх адбылося значна менш — усяго 14.

— Справа ў тым, што з гэтага года Сар’я і Росіца ўвайшлі ў памежную мытную зону, — тлумачыць

Верхнядзвіншчыны”, якое ідзе ў кірунку ад Сар’і да Росіцы ў Бігосава, Цімкаўцы, Вусце і завяршаецца зноў-такі ў Сар’і. 44 кіламетры дарог, на якіх шматлікія помнікі гісторыі і архітэктуры чакаюць сваіх цікаўных турыстаў. Праўда, пакуль найбольшым попытам карыстаецца кароткі маршрут паміж Сар’яй і Росіцай. Але цалкам магчыма, што ў будучыні гэты край стане больш прывабным у турыстычным плане, калі завершыцца падрыхтоўка дамовы аб малым памежным руху паміж краінамі ЕС і Беларуссю. Тады храмы і памятныя мясціны Верхнядзвіншчыны еўрапейцам можна будзе наведваць нават і без віз, а

сям’і, каханні і вернасці”, на які прыязджаюць госці не толькі з наваколля, але і з Полацка ды Віцебска, а ў снежні на базе сар’янскага ЦДК распачынаецца сапраўдны баль маладых спецыялістаў раёна, дзе моладзь дэфіліруе ў прыгожых танцавальных строях, а пасля, у актавай зале, мае магчымасць паразмаўляць з кіраўнікамі раёна па тых ці іншых пытаннях, агульных свае праблемы, запытацца пра перспектывы.

Дарэчы, у культурным крэатыве Алену Мінчанку ўсяляк падтрымлівае ейны муж Віктар Пятровіч, загадчык клуба-бібліятэкі ў Росіцы. Хай і ён таксама не мае спецыяльнай адукацыі, і не так ужо шмат чытачоў за-

ра бігосаўскага ЦДК Марыны Кіч, у яе “парафіі” прадстаўлены 11 гурткоў ды шматлікія творчыя аб’яднанні, сярод якіх ажно два калектывы са званнямі: народны вакальны гурт “Дзвінскія напевы”, а таксама народнае аматарскае аб’яднанне гульні, кухні і фальклору “Расіца”, у якім збіраюцца рэцэпты бігасу, крамбамбулі, бліноў з мачанкай і многіх іншых мясцовых смачных страў, што прынеслі заслужаную славу гэтаму краю.

Як кажа мастацкі кіраўнік установы культуры Марыя Ганчарова, працы заўсёды хапае: супрацоўнікі арганізуюць тэатралізаваныя прадстаўленні ў дзіцячым садку і ў школе, ладзяць кан-

народнай творчасці Вольга Шлавіянец. Імпрэза адбылася 21 жніўня ў Радуні, дзе сабраліся 8 нацыянальных аб’яднанняў, быў зладжаны канцэрт мясцовых і заездных калектываў (з Ваўкавыскага і Смаргонскага раёнаў), працавалі нацыянальныя падворкі, на якіх ахвотныя маглі пазнаёміцца з культурнымі асаблівасцямі і кухняй кожнай з прадстаўленых дыяспар. “Кожнае аб’яднанне падрыхтавала рознакаляровае пано з жывых кветак у выглядзе свайго нацыянальнага сцяга, — паведамляе аўтар. — Гэта і стала адметнай рысай фестывалю”.

У той жа дзень, 21 жніўня, у аграгарадку **Абухава Гродзенскага раёна** ўпершыню прайшоў фестываль “Мядова-яблычны Спас”. Як піша галоўны бібліятэкар інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Людміла Трубыч, падчас свята жыхароў і гасцей паселішча чакалі забавы на любы густ, цягам дня гучалі святочныя песні і віншаванні ад творчых калектываў раёна, працавалі атракцыёны і выставы народных умельцаў. А на арганізаваным бібліятэкай бібліядворыку наведвальнікі свята маглі не толькі пагартыць кнігі і часопісы, а і сыграць у бясспройгрышную латарэю ды прыняць удзел у букросінгу.

Ганна Некраш, вядучы метадыст Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці, распавяла ў сваім лісце пра свята... сякеры, што прайшло ў аграгарадку **Тарнова Лідскага раёна**. “Галоўнай дзейнасцю свята быў конкурс “Працоўная сякера”, у якім прынялі ўдзел прадстаўнікі Лідскага і Фалькавіцкага лясніцтваў, — адзначае аўтарка. — Да кожнай каманды прафесіяналаў далучыліся аматары сякеры з мясцовых жыхароў. Спачатку ўдзельнікам патрэбна было ручной пілою напілаваць калодак, а затым насячы дроў. Пасля трэба было завастрыць бярозавыя калы “пад аловак”. Акрамя таго, умельцы павінны былі рассекчы сякерай звычайныя запалкі ўздоўж дрэўка ды забіць цвікі адваротным бокам сякеры. Галоўны прыз — мяшок зерня — падзялілі паміж сабой Сяргей Звярко і Генадзь Хацукевіч. Святочнаму настрою спрыялі калектывы аматарскай творчасці Тарноўскага Дома культуры і госці з аграгарадка Геранёны Іўеўскага раёна, а шматлікія наведвальнікі імпрэзы змаглі ацаніць кашу “з сякеры”, рэцэпт якой ведае толькі загадкава Тарноўскага ДК Святлана Антонік. Яна, да слова, з’яўляецца ініцыятарам і галоўным арганізатарам згаданага мерапрыемства.

На конкурсе “Добры дзень, суседзі!” у Ракаўцах перамагло сяброўства.

Літаратурная гадзіна ў Стралецкай бібліятэцы.

захаванне гэтых здабыткаў і іх аналіз. Вучоны распавядаў пра сваю дзейнасць, пазнаёміў з відэаархівам апошніх экспедыцый у Літву, адказаў на пытанні землякоў”.

Марыя Самалевіч паведамляе пра свята “Хата гаспадарамі багата”, якое прайшло ў аграгарадку **Грынкі Свіслацкага раёна**. Дзесяць гадоў таму Грынкаўскі дом культуры арганізаваў конкурс “Чый двор лепшы”, і з тае пары разам з Нязбодзіцкім сельсаветам штогод прысвойвае званне лепшага гаспадара. Сёлета ў конкурсе бралі ўдзел 42 сядзібы, якія ладзіцца “Дамамі высокай са-

нітарнай культуры”. “Такія званні, — піша аўтар, — атрымалі гаспадары яшчэ чатырох вясковых сядзіб”.

Мікалай Шаўчэнка піша пра тое, як падчас Вялікай Айчыннай вайны ў баях пад Ельняй нарадзілася савецкая гвардыя. У экспазіцыі аднаго з залаў **Беларускага дзяржаўна-навуковага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны** вельмі выразна адлюстравана гэтая тэма. 109-ы гвардзейскі стралковы полк удзельнічаў у Сталінградскай і Курскай біт-

вах, фарсіраваў Дзясну, Сож, Днепр, вызваляў Рэчыцу, Баранавічы, Слонім. Чырвоны Сцяг палка разгорнуты на самым бачным месцы экспазіцыі.

У **Стралецкай** сельскай бібліятэцы ў рамках раённага бібліятэчнага конкурсу “Год культуры крочыць па краіне” праведзена літаратурная гадзіна “Пэтка Прынеманскага краю”, прысвечаная пэзіі Ірыны Данік, члена Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Пра гэта паведамляе метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Мастоўскай** раённай бібліятэкі Вольга Коршун.

Прыхільнікі актыўнага даўгалецця з Астрэвеччыны.

А вось ліст вядучага метадыста **Шчучынскага** раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Галіны Петушок. “У гарадскім паліцэнтры **Жалудок**, — распа-

вдае яна, — у чарговы раз адбылося свята кветак, ужо дзвятае па ліку. Мэта мерапрыемства — ушанаванне прыгажосці роднага краю. Кветкавыя кампазіцыі прэзентавалі сельскія выканаўчыя камітэты Шчучынскага раёна. А яшчэ былі конкурсы гаспадынь і кветкавых букетаў. Выступалі самадзейныя артысты не толькі з Жалудка, але і са Шчучына”.

Пра першага даследчыка бібліятэчнай гісторыі **Гродзеншчыны** паведаміла Любоў Турмасова. Гаворка — пра Веру Альшаву. Яе артыкулы актыўна выкарыстоўваюцца чытачамі аддзела краязнаўства ў навукова-даследчай рабоце. “Вера Аляксееўна першая, — піша аўтар, — прааналізавала гістарычнае мінулае Гродзенскай абласной бібліятэкі імя Яўхіма Карскага і знайшла бясспрэчныя факты, што яна — найстарэйшая ўстаноўка сярод публічных бібліятэк Беларусі. Апрача таго, Вера Альшава наладжвала мерапрыемствы па павышэнні кваліфікацыі бібліятэкараў, была чуйнай да бібліятэчных інавацый”.

Пра цікавосткі В адкрытага раённага фестывалю нацыянальных культур “Песні **Воранаўшчыны** маёй” нам напісала вядучы метадыст **Гродзенскага** абласнога метадычнага цэнтра

— **Нейкая ціша ды роўнядзь запанавалі вакол "N.R.M."...**

— Канцэртаў менш, згодны. З чым звязаны такія "прыпынак"? Можна, з тым, што ў нас няма менаджара, які прабіваў бы выступы. (Піт Паўлаў займаецца гэтым, але ў яго і акрамя гурта спраў хапае.) Можна, з вядомай эканамічнай сітуацыяй, якая ўплывае і на музычны бізнес. Ва ўсіх нашых артыстаў, які жанр яны ні прадстаўлялі б, з гастрольямі за мяжой стала больш складана. А мы ж таксама яшчэ нядаўна гралі ва Украіне, Расіі. Калі ў Польшчы ў гурта быў арганізацыйны канцэртаў, былі і рэгулярныя гастролі. Але перыядычна з'яўляюцца запрашэнні, значыцца, цікавасць да "N.R.M." не згаслае.

— **Песень у вас нова-цікавых не з'явілася...**

— Я не лічу наш апошні альбом "Д.П.Б.Ч." нецікавым, а песню "Мроя мая" аднёс бы да лепшых рэчаў гурта за ўсю яго гісторыю. Альбом цалкам адпавядае нашаму сённяшніму стану. Гэта значыцца, мы не будзем ілюзіяй наконт сваёй будучыні, ёсць ноткі настальгіі па мінулым і... жаданне развівацца.

— **Кінарэжысёр Георгій Данелія ў адным са сваіх інтэрв'ю прызнаўся (агульнае энс перадаю), маўляў, усё, што ён рабіў пасля "Кін-дза-дза", у актыў сабе не занёс бы. Што ранейшага творчага ўзроўню яму не дасягнуць, а таму больш ён нічога здымаць не будзе...**

— Зразумела. Але думка пра тое, што мы напішам нешта вартае, нас не пакідае!..

— **Напэўна, многія нашы чытачы здзіўляцца, калі даведваюцца, што аўтарам тэкстаў шматлікіх хітоў "Мроі" і "N.R.M." з'яўляешся ты, а не Лявон Вольскі. Гэта, напрыклад...**

— "Краіна крывавага дажджоў", "Зондаркаманда", "Белыя лебедзі", "Лепей не будзе", "Чыстая-светлая", "Мама, тата, гэта я", "Кітай". Для песні "Катуй-рауй" Лявон прыдумаў толькі два, але ключавыя, гэтыя словы, а я, адштурхоўваючыся ад іх, — астатні тэкст. Да некаторых песень я і музыку стварыў. А "Стары храм" і "Я — рок-музыкант!" мы напісалі ўтрох з Валодзем Давыдоўскім і Вольскім.

— **Я не памыляюся: ты ж у сярэдзіне 2000-х думаў, ці не сыхадзят з "N.R.M.", арганізаваць уласны поп-рок-праект?**

— Так, былі песні, была думка сабраць пад іх музыкантаў-інструменталістаў, а я б спяваў. І з ёй я націўся да таго моманту, калі Вольскі апынуўся па-за "N.R.M.", пасля чаго трэба было рэанімаваць гурт. Стала не да асабістых творчых амбіцый. У прыныцы, ад гэтай задумкі я яшчэ не адмовіўся, ідзі на антрэсолях яшчэ захоўваюцца.

— **Можна, наступіць такі час, калі пра "N.R.M." зноў загавораць, як пра першы гурт краіны?**

— Свет такі непрадказальны... "N.R.M." гурт непрадказальны...

— **Але сёння тысячную залу вы не збераце?**

— Не. Сёння мы выступаем у клубах, які і многія каманды. Тры канцэрты ў клубе — вось і тысяча.

— **І чаго здзіўляліся? Ніяк нельга было ператрываць астуджэнне Вольскага да "N.R.M."?**

— Ну колькі можна пра гэта... Лявону аднаго "N.R.M." заўсёды было мала. Спачатку мы разам з ім акампанавалі Касі Камоцкай у "Новым небе", потым у яго ўтварыўся "Zet", потым "Крамбамбуля"...

— **А Піт, напрыклад, граў у "Kriwi", затым стварыў "Garadzkiya", "Pete Paff"...**

— Піт не быў фронтмэнам "N.R.M."... Ты задаеш пытанне, а

Легенды без легенд

Пры яго самым непасрэдным удзеле пачынаўся той самы беларускі рок, які многія меламамы і па гэтую пару лічаць узорам для сучаснай айчыннай альтэрнатывы. Ён уваходзіў у склад двух культурных айчынных гуртоў, адзін з якіх ранейшаму запісваецца, здымаецца і выступае. У ім артыст як граў, так і працягвае граць на барабанах. Нармальны такі рокер са стажам, які не знаходзіць у нашым цяперашнім рок-н-роле такіх адкрыццяў, каб спрэс "зносіла" галаву ("Мутнаевока" і "Akute" — добрыя калектывы, але не настолькі, — кажа ён). У творчасці сённяшніх музыкантаў яму не хапае ідэй — выразна сфармуляваных, галоўных, асобных, звязаных з набалелым. Тэм — імгненна-актуальных і вечных — не пералічыць, а скласці і праспяваць пра іх так, "каб душа спачатку разгарнулася, а потым назад — згарнулася", цяперашняе пакаленне не можа. Не здольнае яно — асцярожнае, ашчаднае і прагматычнае — выйсці на сцэну з шашкай нагала на праблему. А вось у іх гады, калі трава была... блакітнейшая, чым цяпер, неба... зелянейшым, дрэвы — вялікімі, запыты — малымі, і нараджаліся хіты на ўсе беларускія часы, нараджаўся сапраўдны сакральны беларускі андэрграўнд. Трэцяе пакаленне беларускага року на старонках "К" прадстаўляе Алег ДЗЕМІДОВІЧ.

Алег КЛІМАЎ

"Кін-дза-дза" незвароту?

Непрадказальны свет і... назад у мастакі

Алег Дземідовіч на фоне гарадскога пейзажу, не нашага, але зробленага яго рукамі. / Фота аўтара

адказ да канца не выслуховаеш. Маё меркаванне: Лявон заўсёды імкнуўся яшчэ і да сольнай творчасці, і, нарэшце, ён да яе, па сутнасці, прыйшоў: я маю на ўвазе праект "Volski". Казаў пра тое неаднаразова, але для цябе спецыяльна паўтараю: мы рассталіся з Лявонам таму, што назаспаліся стомленасцю, таму, што разам працаваць ужо не маглі, а кропку паставіць не наважваліся. (Наколькі я ведаю, Лявон у чымсьці прытрымліваецца падобнага меркавання.) А як мы рассталіся — прыгожа, непрыгожа, з крыўдамі, без крыўд — кожны вольны мець на тое свой погляд. І мае такі.

— **Вольскі ў інтэрв'ю "Культуры" сказаў, што не выключае таго, што "N.R.M." у будучыні для шэрагу канцэртаў можа адрадіцца ў "залатым" складзе...**

— І я не выключаю... Свет такі... непрадказальны! Трэба ўсяго толькі для пачатку рэанімаваць давер і забыцца на свае крыўды. Вельмі дапамог бы кантракт, распісаны па пунктах. Тут без аўтарытэтнага прадзюсара не абысціся. Музыканты не змогуць паміж сабой дамовіцца, таму што ў нас не хопіць цяпення, адказнасці і здаровага энсу. Але не выключаю і таго, што ў нейкай будучыні, напрыклад, Юрась Ляўкоў сыдзе з "N.R.M.". Ці я. І "N.R.M." тады сапраўды перастане існаваць.

— **Больш падрабязна пра твой "сыход" гаворым?**

— Гаворым. Апошнія чатыры гады я сур'ёзна займаюся на заказ роспісам сцен жылых і грамадскіх памяшканняў (контурная графіка, жывапіс), маюю на іх гарадскія пейзажы. Мая праца настолькі запатрабаваная, што ў чаргу да мяне стаяць людзі, якія працягваюць у Германіі, на Кіпры. Мне гэты занятак вельмі падабаецца, ён прыносіць нядрэнны прыбытак, і можа стацца так, што давядзецца выбіраць: і далей працягваць выступаць у "N.R.M." ці ж сканцэнтраванаць толькі на дызайне інтэр'ераў.

— **У Мінскім мастацкім вучылішчы ты вучыўся разам з Вольскім?**

— І з Валодзем Давыдоўскім. Ён у яго сценах у 1981 годзе і задумаў гурт, які з часам стаў называцца "Мроя", а мяне запрасіў у калектыв аднагрупнік Вольскі. Ну як тады рок-гурты ствараліся? "А хочам граць рок, а давайце гурт збяром!" Так і мяне паклікалі на першую рэпетыцыю. "На чым умееш граць?" — "На баяне трохкі". — "Баяніст не патрэбны. Будзеш барабаншчыкам". І я пачаў у яго ператварацца, цэлы год слухаў усе запар барабанныя партыі ў запісах — рок, джаз, яшчэ што-небудзь.

— **"Энэрэмшчыкаў" і па гэтую пару прафесійныя музыканты папракаюць у тым, што яны граць не ўмеюць...**

— Сустракаліся з гэтым пастаянна. Узнагароджвалі "N.R.M." якой-небудзь чарговай прэміяй на чарговым фестывалі і пачыналася: "Каму?... "N.R.M."?!.. Гэтым самавукам?... Кашмар..." І сёння папракаюць, нічога не змянілася.

— **Давыдоўскаму біяграфія "Мроі", апісаная Віктарам Дзятліковічам у кнізе "Іх Мроя. Іх N.R.M.", мякка кажучы, не спадабалася. А табе?**

— "Іх Мроя. Іх N.R.M.", яго кніга... Ну, няпраўды там адкрытай няма, я з Валодзем не згодны... Мяне яна задаволіла. Задаволіла, як я ў ёй выглядаю, без прыкрас, аб'ектыўна... Вядома, кожнаму хочацца, каб аўтар больш надаў увагі яго багатаму ўнутранаму свету, непаўторнасці і яркасці таленту, але, на жаль, гэта засталася паміж радкоў. Нядаўна перачытаў гэтую кнігу, і яна мне яшчэ больш спадабалася. Чытаецца лёгка. У памяці ўваскрашаецца атмосфера апошніх гадоў развіцця сацыялізму, без чаго наогул складана зразумець значэнне "Мроі" для беларускага року.

— **...Часам гісторыя паўтараецца: у выглядзе трагедыі ці фарсу. У канцы 1980-х па-за "Мрояй" апынуўся яе бацька-заснавальнік Давыдоўскі. У 2011-м з "N.R.M." развітаўся і іншы яе арганізатар...**

— Смешна, але так. Паралелі сякія-такія прасочваюцца. У "Мроі" мы тады дайшлі ўжо да хард-н-хэві, які толькі дурні не гралі. Дайшлі так, што аж ванітавала ад яго. Да абсалютнага тупіку прыйшлі. І адносіны ўнутры каманды змяніліся. Давыдоўскі перастаў быць яе лідарам, што яго, вядома, пакрыўдзіла. Ён стаў як бы ўхіляцца ад гурта, проста прыходзіў на рэпетыцыі і глядзеў на іх збоку, не ўдзельнічаючы ў агульным працэсе падрыхтоўкі гульні. У канфрантацыю з мардабоем уся гэта справа не перарасла, але канфлікт, натуральна, абароты набіраў. Чалавечыя ніткі, якія звязвалі Валодзю з намі, з кожным днём станавіліся ўсё танчэйшымі. І, урэшце рэшт, абарваліся.

— **"Мрою" называюць легендарным беларускім рок-гуртом. Ёсць за што?**

— Як гурт, які адным з першых у краіне пачаў спяваць па-беларуску, легендарным, напэўна, яго назваць можна. А так... Гады два мы вучыліся граць, спяваць і пісаць песні. Толькі сталі выступаць, як армія. Потым гады тры былі дастаткова актыўнымі, калі запісваліся альбомы, калі больш-менш канцэртвалі. А потым сышоў Давыдоўскі і пачаліся доўгія пробы гітарыстаў на яго месца. Па сутнасці, мы спынілі сваё існаванне як гурт, які рэгулярна іграе, годзе ў 1991-м. Гэта значыцца, па вялікім рахунку, "Мроя" пражыла гадоў 5-6.

— **І ў 1994-м нарадзілі "N.R.M.", зайграў грандж, які ў той час толькі...**

— Але класна ж зайгралі? Класны гітарны рок.

— **Спрэчкі няма. Дарэчы, чаму вы, пачаўшы ў "Мроі" спяваць на рускай, затым перайшлі на беларускую мову?**

— Мы павінны былі выступіць у Маскве. Ну, як выступіць... Нас упісалі праз нейкія хіпарскія камуны на невялікі падпольны канцэрт-цікі. І Давыдоўскі, каб вылучыцца, абазначыць сябе, прапанавалі праспяваць што-небудзь на беларускай. У Маскву мы так і не паехалі, а ідэя спяваць на беларускай мове засталася. І яна васьм так паступова ўвайшла ў нашу музыку, а потым у паўсядзённым ўжытку. На 4 курсе на занятках па гісторыі мастацтва мы ўжо адказвалі па-беларуску. Мова для нас застаецца нязменнай, усё астатняе мяняецца..

Форум

Замежных выканаўцаў ставяцца да каманд ці салістаў на сваім "разагрэве" парознаму. Мы звярнуліся да замежных музыкантаў, каб тыя выказалі сваё стаўленне да гэтай "праблемы", уявіўшы, што іх выступ у нашай краіне жадае адкрыць беларускі выканаўца, праспяваюшы некалькі песень, да ўсёго — і на роднай мове. І вось што атрылі малі ў адказ...

Алег КЛІМАЎ

Гурт "The Tiger Lillies" (Вялікабрытанія):

"Наш гурт не любіць, каб яго "разагравалі" на канцэртах, і амаль ніколі да гэтых магчымасцей не звяртаецца".

Барыс Грabenшчыкоў, гурт "Акварыум" (Расія):

"Перад намі ніхто ніколі не "разагравалі" — мы і так граем занадта доўга. Але, каб хтосьці "разагравалі", я ўзяў бы чалавека, ці людзей, якія граюць вельмі незвычайную ды светлую музыку, усё роўна на якой мове".

Сяргей Скачкоў, былы вакаліст гурта "Зямляне" (Расія):

"Першы момант: павінна прысутнічаць неабходная апаратура, якая дазваляе без шкоды захоўваць настройкі некалькіх выканаўцаў, якія працуюць у розных кірунках. Іншае: няважна, у якім складзе або стылі і на якой мове працуе "разагрэў". Галоўнае, каб людзі не падумалі, што ён — "разагрэў", а прынялі яго такім жа, як і наступнага: паўнаватасным, прафесійным, таленавітым ды жаданым".

Гурт "Час і шкло" (Украіна):

Лазітэ: "Гэта можа быць гурт, які добра адчувае сучасную музыку і ўмее інтэрпрэтаваць музычныя тэндэнцыі ва ўласным стылі. Артысты на "разагрэве" павінны ўмець падрыхтаваць настрой публіцы, "запаліць" людзей у зале да пэўнага ўзроўню эмоцый! Усё роўна, на якой мове будучы вы-

ЛІТВА

У Музеі народнага побыту Літвы дырэктар літоўскага музея-скансэна Віялета Рэ-йпайтэ і беларускага — Эдуард Багдановіч урачыста адкрылі выставу "Вяселле Заходняга Палесся". Экспазіцыя размяшчаецца на двух паверхах музейнага свірна ў сектары "Мястэчка" і будзе працаваць да 26 кастрычніка. Тут прадстаўлены адзенне, абутак, галаўныя ўборы, тканіны, музычныя прылады з фондаў Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту.

Падрыхтоўка выставы — вялікая праца, якая цягнецца шмат месяцаў і рэалізуецца вялікай колькасцю людзей. Прыблізна паўгода таму, убачыўшы прастору, з якой музілі працаваць, мы крыху насцярожыліся, бо ў прапанаваным памяшканні важна было "абыграць" не толькі сцены, але і бачную канструкцыю даху. Пазней мы ўпэўніліся, што "складанымі" момантамі можна выкарыстаць у нашых мэтах, бо бэлькі, кроквы і іншыя часткі страхі паслужылі важнымі элементамі прымантажы прадметаў. На іх мацавалі поцілкі, як фон кожнага раздзела, а таксама ручнікі, вясельныя вянкы, абразы. З улікам архітэктуры памяшкання, была падрабязна прамалявана мастацкая канцэпцыя — кожны раздзел выставы, які паказвае асобны элемент вясельля, адмежаваны ад іншых атласнымі рознакаляровымі стужкамі, такса-

конвацца песні, галоўнае — пасыл энергіі ў зносінах з глядачамі”.

Надзея Дарафеева: “Хацелася б убачыць выканаўцу ці выканаўцаў, якія валодаюць індывідуальнай “фішкай” — у стылі, іміджы, гучанні, падачы... Не настолькі важная моц вакалу, наколькі арганічнае спалучэнне музычнага матэрыялу ды абранага стылю. Нам патрэбныя запальныя, маладыя ды стыльныя артысты!”

Святлана Ханова, гурт “Пелагея” (Расія):

“Гурт “Пелагея” ніколі не выкарыстоўвае “разагрэў”. Па-першае, мы працуем, у асноўным, у сядзячых залах. Па-другое, гэты метады ніяк не дадуцца з нашым стаўленнем да публікі. Наша аўдыторыя ідзе на наш канцэрт, і дзіўна ставіць яе перад фактам, што выступленне “Пелагеі” будзе меншае, чым яны чакалі; у кошт білетаў, якія глядачы няплачваюць, уваходзіць выступ невядомых ім артыстаў, і адбываецца гэта без згоды інвестараў-гледачоў. Пагадзіцеся, гэта непрыгожа і несумленна.

“Разагрэвы” прыдуманая прадзюсарамі ды прамоўтарамі, якія такім чынам робяць прома сваім малавадомым падапечным. Сітуацыя сумяшчэння мясцовых артыстаў з гастроямі іншых — гэта ўжо варыяцыі на “разагрэве”. Такую форму трэба ажыццяўляць на фестывалях, тады людзі не будуць дэзарыентаваныя. Альбо ў клубных канцэртах, якія праходзяць у больш свабоднай атмасферы, і ўдзельнікі абвешчаюцца ў афішах”.

Міця Фамін (Расія):

“Для мяне абсалютна не важна, ці будзе гэта сольны вакаліст, інструменталіст або гурт, якую музыку ён будзе выконваць, на якой мове спяваць. Пол таксама не важны. Ён можа граць на нейкім інструменце, можа спяваць, а можа, гэта будзе наогул нейкі мультыінструменталіст! У спосабах самавыяўлення ніхто нікога не абмяжоўвае, і асабіста я адкрыты да любых праяваў творчасці. Заўсёды хочацца бачыць на сцэне кагосьці вельмі шчырага, бязмежна адданага мастацтву, які

знаходзіцца ў пастаянных пошуках — гэтакую непрыкаяную душу. І вельмі важна, каб да гэтай душы прыслухоўваліся і астатнія душы, я маю на ўвазе публіку, каб душы суперажывалі і ядналіся! Я б не стаў запрашаць на “разагрэў” занадта вядомыя імёны, бо іх людзі і так ужо ведаюць, хай яны выступаюць самі! Мы проста можам апынуцца з імi ўдзельнікамі аднаго вялікага канцэртнага шоу, гэта таксама выдатна. Мне здаецца, “разагрэў” значна важнейшы для тых, хто пакуль не вядомы, каму патрэбна падтрымка. Гэта трыбуна, з якой можна быць пачутымі і ўбачанымі. У розныя часы свайго жыцця я “адкрываў” самых розных людзей, якія пасля ішлі сваёй дарогай. Я гатовы даваць маладым артыстам такі шанц”.

Наталля Ламаносава, дырэктар Ніно Катамадзэ і гурта “Insight” (Грузія):

“У нашага гурта на “разагрэве” ніхто ніколі не граў, мы не дазвалялі гэта рабіць нават сваім бліжнім сябрам-музыкантам, нават сваякам, якія вельмі прыстойна граюць. Мы глыбока паважаем кожнага выканаўцу, кожную творчасць і верым, што менавіта ў гэтага музычнага праекта ёсць свая аўдыторыя, свой слухач”.

“Разагрэў” — справа тонкая!

Раман Ягупаў, гурт “Zdob si Zdub” (Малдова):

“Было б выдатна, каб з намі на сцэне выступілі арыгінальныя, сучасныя або аўтэнтчныя, артысты! І не важна, мужчына гэта ці жанчына, гурт ці дзі-джей. Галоўнае, быць на адной пазітыўнай хвалі!”

Вольга Кармухіна (Расія):

“Артыст павінен быць яркім, арыгінальным ды добрым. Усё астатняе значэння не мае — мова, пол, узрост”.

Рэнарс Кауперс, гурт “Brainstorm” (Латвія):

“У нас няма нейкіх асаблівых пераваг у фармаце, мовах або жанрах. Трэш-метал там ці нешта яшчэ. Я не кажу, што гэта дрэнна, проста мы мала сумяшчальныя... Хоць мы, напрыклад, і гэта можам паслухаць. Але проста ў нас розная аўдыторыя. Адзіны крытэрыі — нам павінна падабацца гэта творчасць, хто б гэта ні выконваў — жанчына, мужчына, гурт. Сапраўды гэтак жа як і нас вы-

біралі ў свой час “Depeche Mode”, “The Rolling Stones” і іншыя для “разагрэву”. Проста слухалі пару трэкаў і адказвалі, што гэтая музыка ім пасуе. Проста гэта павінен быць наш чалавек, наш гурт!”

Армэн Грыгаран, гурт “Крэматорый” (Расія):

“Уся складанасць “разагрэву” заключаецца ў тым, што гэта можа сапсаваць узаемаадносіны паміж музыкантамі двух гуртоў. Шматлікія выступленні каманд на “разагрэве”, прычым, каманд, упэўненых у сабе, гатовых “разарваць” аўдыторыю, заканчваліся фіяска. А часам і недвухсэнсоўнымі просьбамі вызваліць сцэну. І кожны раз чамусьці музыканты крыўдзіліся на нас. У выніку мы вельмі насцярожана ставімся да “разагрэву”. Праграма ў нас сольная, доўгая і на яе прыходзяць прыхільнікі гурта. Ёсць такія выдатны гурт “Сплін”, які калісьці выступаў на “разагрэве” “The Rolling Stones” у “Лужніках”. Па-

ўтаруся, гурт сапраўды добры, але такога шквальнага пасылання на тры літары ад стадыёна ў адзіным парыве Аляксандр Васільеў (лідар “Сплін”), вядома, не заслугоўваў. У дадзеным выпадку гаворка ідзе пра нейкую ненаўмысленную падставу, таму ашалелым музыкантам, якія рвуцца на “разагрэў”, не разумеючы, куды яны прыйшлі, мы спрабуем растлумачыць, што неабходная нейкая жанравая сумяшчальнасць на сцэне. Пры гэтым мова, пол, сексуальная арыентацыя не адыгрываюць аніякай ролі. Галоўнае — арганічна ўпісацца ў “спектакль”.

Надзея Ручка, гурт “Бліскучыя” (Расія):

“Мне здаецца, у першую чаргу гэта павінен быць выканаўца, які працуе з намі ў адным стылі — лёгкая танцавальная папулярная музыка. Бо публіка прыйшла менавіта на наш канцэрт і чакае пэўныя эмоцыі. Было б дзіўна, каб перад “Бліскучымі” выступаў рок-выканаўца. А вось ідэя з песнямі на беларускай мове мне падабаецца. Я ведаю, што ў Беларусі ёсць шмат вельмі таленавітых мясцовых артыстаў. Пол ды колькасць удзельнікаў на сцэне, думаю, таксама не мае значэння. Галоўнае, каб адразу была створана атмасфера, якую прыйшлі адчуць глядачы. Добры настрой, пазітыў”.

Гурт “Танок на майдані Конга” (Украіна):

“Для пачатку трэба было б паслухаць артыста. А хлопцы гэта ці дзяўчына, гурт або сола-выканаўца — не мае значэння. Важная толькі музыка”.

Хочаце вы ці не, але перыядычна сутыкацца з “разагрэвам” давядзецца. Ды і тыя з “рэспандэнтаў”, чые думкі на першы погляд здаюцца катэгарычнымі, усё ж зрэдку дапускаюць да сваіх канцэртных целаў калегаў-абарыгенаў. А нашым зорчакам, якія мараць апынуцца на адной сцэне з музычнымі галактыкамі, спадзявацца ёсць на што. Пішыце лісты, тэлефануйце. І хай застанецца з вамі удача!

ма на адной са сцен размешчаны павялічаныя ў памерах яркія вясельныя вянкi. Гэтыя прадметы гарманічна ўпісваюцца ў структуру і дапамагаюць стварыць святочны вясельны настрой.

Дзякуючы стараннасці нашых літоўскіх калегаў, так прафесійна было выстаўлена святло, што кожны прадмет, пачынаючы ад фотаздымка і заканчваючы манекенам у народным строі, зайграў яшчэ больш яркімі фарбамі.

Чаму ў Літве паказана менавіта заходнепалескае вясельне? На жаль, сёння ў склад экспазіцыі беларускага музея пад адкрытым небам не ўваходзіць рэгіён Заходняе Палессе, але ў фондах музея знаходзіцца вялікая колькасць прадметаў гэтага рэгіёна, набытых падчас экспедыцый 1980-1990-х гадоў.

Варта зазначыць, што Заходняе Палессе — унікальны рэгіён, бо менавіта на яго тэрыторыях да сённяшняга часу захавалася шматгранная старажытная культура: фальклор, промыслы і рамесны, традыцыі і абрады. Менавіта на Палессі захавалася найбольш архаічныя вясельныя абрады са шматлікімі магчымымі рытуальнымі дзеяннямі, яркім каравайным абрадам. З мэтай пазнаёміць гасцей музея з вясковымі краявідамі, інтэр’ерамі пабудовы, выявамі жыхароў гэтага рэгіёна на 1-м паверсе прадстаўлена фотавыстава “Экспедыцыйныя фотазамалёўкі Заходняга Палесся”. Цікаваць выклікаюць пастановачныя фотаздымкі жанчын у традыцыйных святочных строях 1920-1930-х гадоў, зробленыя Міха-

“Вясельне...”: у нас пасля “гастроляў”

ілам Раманюком у 1984 годзе, у вёсцы Бездзеж Драгічынскага раёна. Туды ж была зладжана ў 1985 годзе і музейная экспедыцыя. Супрацоўнікі музея зладзілі “фотасесію” для маладых людзей, якіх апанулі ў вясельныя строі 1920-х. Адзёнка, якое належала мясцовым жанчынам, было перададзена ў музей, і праз 30 гадоў некаторыя элементы касцюмаў зноў убачылі свет на вясельнай выставе. Усяго на экспазіцыі прадстаўлена 10 заходнепалескіх святочных строяў канца XIX — сярэдзіны XX стагоддзяў.

Асноўная экспазіцыя размешчана на другім паверсе свірна і знаёміць наведвальнікаў з важнымі элементамі заходнепалескага вя-

сельна. Напрыклад, у раздзеле, дзе паказаны “Запоіны”, на стала размешчана яечня — галоўная абрадавая страва, бо пра нявесту казалі, што яна “запіта” або “заедзена яечняй” да іншага роду, і з гэтага моманту яна ўжо не магла адмовіцца ад вясельна. Сама “маладая” ў Чэрскім строі з павязаным на руку ручніком. Шырока было распаўсюджана запрашэнне на вясельне гасцей нявестай. Калі ў хаце былі незамужнія дзеўкі, то яна, выходзячы з хаты, цягнула ручнік па падлозе.

Пачыналася ўласна вясельне з каравайнага абраду. У Заходняй Беларусі каравай пяклі і ў хаце маладога ды разнастайна ўпрыгожвалі. Варта адзначыць, што вясельная каравайная традыцыя вёскай Моталь Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці ўнесена ў інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі. Менавіта таму супрацоўнікамі рэстаўрацыйнага аддзела музея для выставы быў зроблены муляж Мотальскага караваі.

Апошнім раздзелам выставы стаў абрад “пакрывала зняць”. Згодна з народным палескім звычаем пасля заручын нявеста павінна была прайсці перыяд ізаляцыі, “знікнуць” на некаторы час і з’явіцца перад вясельнікамі ў іншай ролі — новага члена сям’і (роду) мужа. Таму заручаную нявесту маці маладога пакрывала чырвонай хусткай або поцілкай, пасля здымала яе і кідала свахам. Злавіўшы хустку, жанчыны пакрывалі ёй сабе галовы і танцавалі, спявалі. Маці жаніха здымала з галавы нявесткі вянок і завявала намітку, пасля чаго маладая пераходзіла ў стан жанчын і не магла з’явіцца з непакрытай галавой. На адкрыцці выставы госці не толькі убачылі, але і паўдзельнічалі ў абрадзе ў выкананні супрацоўнікаў беларускага скансэна.

Дзякуючы міжнародным выставам супрацоўнікі беларускага музея пад адкрытым небам налажваюць сувязі з іншымі музеймі-скансэнамі, набываюць вопыт у арганізацыі падобных праектаў, плануюць надалей працягваць традыцыю стварэння міжнародных выстаў.

А паказ “Вясельнае Заходняга Палесся” ўжо прыносіць свае вынікі — мы атрымліваем станоучыя водгукі наведвальнікаў і плануем экспазіцыю паказаць у Беларусі.

Наталля ГЕРМАЦКАЯ, загадчык навукова-экспазіцыйнага аддзела Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту

Фрагменты экспазіцыі “Вясельнае Заходняга Палесся”.

Гарадная — адна з самых цікавых вёсак у Беларусі, якая здаўна славілася сваёй ганчарнай вытворчасцю. У 2010 годзе традыцыйнаму ганчарнаму промыслу Гарадной надалі статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці, а з 2008 года тут кожныя два гады ладзіцца ўнікальны міжнародны пленэр ганчароў. Сёлета падзею ўпершыню наведалі журналісты вэб-часопіса "Аловак", якія падзяліліся з "К" уражаннямі ад падзеі — як кажуць, на свежае вока.

Ад Цэнтра да пленэра

Першы пленэр адбыўся дзякуючы намаганням работнікаў Цэнтра ганчарства, які пачаў дзейнічаць у 2003-м. З таго часу яго двухпавярховы будынак пакрысе ператварыўся ў ганчарную скарбніцу Беларусі. Паводле стваральніцы комплексу, дырэктара Цэнтра ганчарства з 2003 па 2015 год Алімпіяды Леанавец, у 1990-я, калі раённы адзел культуры выйграў прэзідэнцкі грант, ужо разумелі: у Гарадной унікальная кераміка, форма вырабу гаршка. "У Пружанах якое ганчарства было, чорназдымленае. Няма! Дваццаць гадоў таму апошні ганчар памёр. І падумалі: каб не стала такога з Гарадной, трэба нешта рабіць. Так з'явіўся Цэнтр ганчарства", — апавядае Алімпіяда Дзмітрыеўна.

Сёння ў цэнтры можна пабачыць музей гісторыі ганчарства, галерэю патомных майстроў, а таксама экспазіцыю вырабаў удзельнікаў пленэру. Ётак можна параўнаць розныя традыцыі майстроў, убачыць адметнасці такога мастацтва ў шэрагу краін.

Хто прыехаў?

На пяты па ліку тыднёвы пленэр сабраліся прадстаўнікі Беларусі, Украіны, Польшчы, Расіі — меркаваныя армянскія і літоўскія майстры не змаглі трапіць праз складанасці на мяжы. Дырэктар раённага метадычнага цэнтра аддзела ідэалагічнай працы, культуры і па справах моладзі Столінскага райвыканкама Алена Дубойская адзначыла, што саміх удзельнікаў ад краін было больш, чым разлічвалі прыняць.

Цягам падзеі праводзяць майстар-класы, абменьваюцца досведам, удзельнічаюць у конкурсах. А галоўнае — кірмаш, які традыцыйна ладзяць у нядзелю. Для "городэнцэв" ён — падзея. Яшчэ не пачалася афіцыйная частка, а жыхары, апрануўшы святочныя строі, выходзяць на цэнтральную плошчу. Людзі тут таксама і таму, што ў нядзелю святочная служба: жанчыны ў спадніцах і яркіх хустках выходзяць з блакітнага будынку царквы.

Тут жа пераконваемся, што "городэнцы" — людзі цікавыя, гумарныя. Вось клічуць да сцэны самага старога ганчара — Шэлеста Макара, а ніхто не ідзе:

— А дэ Макара? — чуюм з-за спіны.

— А Макара горшкі прадае! (Між іншым, Макару Шэлесту мінуў ужо 81 год, а ён дагэтуль "нагамі круціць": лепіць гаршкі.)

Што "чапляла"?

Сёлета кірмаш распачаўся з адкрыцця помніка ганчару, які зрабіў вядомы беларускі майстар па дрэве Іван Супрунчык. Ён прывёз на кірмаш і іншыя свае працы. Асабліва ж прыцягвалі ўвагу гараднянцы, якія даставілі свае гар-

Дзед Макара — самы стары ганчар Гарадной.

"А Макара горшкі прадае!"

Як у Гарадной тыдзень "нагамі круцілі"

Удзельнікі дзіцячага летніка ў рамках пленэру.

шкі коньмі, на вазах з саломай. Свае працы прадстаўлялі таксама майстры па саломе, дрэве, макраме, запрошаныя з іншых раённых цэнтраў Беларусі. Кірмаш вабіў вышыванымі спадніцамі, маляўнічымі лялькамі, вытанчанымі драўлянымі лыжкамі, яскравымі вырабамі з бісеру. А майстар з Бярозы Аляксандр Пракапчук дэманстравалі шчэпаваю птушку, традыцыя вырабу якой нядавна названа нематэрыяльнай каштоўнасцю краіны.

Хто яшчэ "круціў нагамі"? Мікола Вялічка з украінскага Стараканстанцінава прыехаў у Гарадную ўпершыню. Вырабы яго заўважна

вылучаліся прыгожымі колерамі глазуры — зялёнай, карычневай і сіняй. Апошняй, напрыклад, фарбавалі калісцы толькі панскіх посуд, бо занадта дарагі пігмент быў. Гаршкі адразу "чаплялі" і ў майстра з Гарадной Аляксандра Аўчыннікава. Ён выкарыстоўвае тэхніку абвары, калі вырабы, дастаўшы з печы, абмакваюць у спецыяльны раствор, што стварае адмысловы малюнак. Аляксандр удзельнічае ў пленэры другі раз. Дарэчы, яго продкі — не патомныя ганчары, ён адносна нядавна пераехаў у Гарадную, але пачаў апантана займацца мясцовым рамяством.

тут жыву патомны ганчар. Не спайцеся думаць, што хата падобная на ўсе вясковыя: калі прыгледзецца, можна ўбачыць шмат адметнасцяў. Напрыклад, у кухні адмысловыя жэрдачкі, падвешаныя пад столлю, — ставіць гаршкі. А вось спецыяльная выёмка ў лаве, каб уладкаваць ганчарны станок...

"Але" — вырашальныя?

Калі вырашыце наведаць унікальную вёску, варта мець на ўвазе, што Гарадная знаходзіцца ў пагранічнай зоне Беларусі. Каб трапіць сюды, трэба мець пры сабе пашпарт, пасведчанне аб нараджэнні ці від на жыхарства, а таксама квітанцыю аб аплаце дзяржпошліны (0,2 базавай велічыні). Замежным наведвальнікам давядзецца таксама атрымаць пропуск у органаў памежнай службы.

Яшчэ адным фактарам, які змяняе патэнцыйнай турыстычнай глыбіні, — немагчымасць зручна дабрацца ў вёску, калі няма асабістага транспарту. Прамы аўтобус, да прыкладу, ідзе з Пінска, але два разы на тыдзень: у пятніцу і нядзелю ўвечары. Ходзіць аўтобус са Століна, але рэйсу, каб прыехаць на кірмаш, няма. Значыць, трэба начаваць з суботы на нядзелю ў Гарадной. Ды гасцініцу ў вёсцы пакуль не пабудавалі, хаця планы ёсць. Як расказала Алена Дубойская, раней на ўсе пленэры рабіліся дадатковыя аўтобусныя маршруты, якія ўзгаднілі з столінскай аўтабазай. Але з-за нерэнтабельнасці практыку спынілі. Таму зараз дапамагчы ахвотным трапіць на ганчарнае свята могуць хіба што "папуткі": у гэтыя дні іх злавіць няцяжка. Дабрацца са Століна да Гарадной нам дапамагла старшыня мясцовага раённага фізкультурна-спартыўнага клуба Святлана Шыман.

Нарэшце трэба сказаць і пра слабую інфармацыйную палітыку: ведаюць пра пленэр, мабыць, толькі тыя, хто цікавіцца ганчарствам ці мае продкаў з гэтых мясцінаў. Пэўная інфармацыя ў інтэрнэце ёсць, калі змэтанакіравана шукаць, але выпадкова на яе наўрад ці натрапіш. На наш погляд, арганізатарам варта карыстацца амаль неабмежаванымі магчымасцямі інтэрнэту ў папулярнасці і прасоўванні ўнікальнай падзеі і Гарадной увогуле. Балазе, варыянтаў хапае. Шмат парталаў і старонак у сацыяльных сетках размяшчаюць афішы і звесткі пра будучыя падзеі бясплатна ці на ўмовах інфармацыйнага супрацоўніцтва. А цікаўныя да гісторыі і падарожжаў папулярныя блогеры з задавальненнем бы з'ездзілі на пленэр і расказалі пра яго, каб іх запрасілі і дапамаглі зручна дабрацца.

Нарэшце трэба сказаць і пра слабую інфармацыйную палітыку: ведаюць пра пленэр, мабыць, толькі тыя, хто цікавіцца ганчарствам ці мае продкаў з гэтых мясцінаў. Пэўная інфармацыя ў інтэрнэце ёсць, калі змэтанакіравана шукаць, але выпадкова на яе наўрад ці натрапіш. На наш погляд, арганізатарам варта карыстацца амаль неабмежаванымі магчымасцямі інтэрнэту ў папулярнасці і прасоўванні ўнікальнай падзеі і Гарадной увогуле. Балазе, варыянтаў хапае. Шмат парталаў і старонак у сацыяльных сетках размяшчаюць афішы і звесткі пра будучыя падзеі бясплатна ці на ўмовах інфармацыйнага супрацоўніцтва. А цікаўныя да гісторыі і падарожжаў папулярныя блогеры з задавальненнем бы з'ездзілі на пленэр і расказалі пра яго, каб іх запрасілі і дапамаглі зручна дабрацца.

Нягледзячы на пэўныя складанасці (фінансавыя, арганізацыйныя, інфраструктурныя), супрацоўнікі Цэнтра ганчарства маюць настрой пазітыўны. "Гараднянскае майстэрства ў бліжэйшыя 50 — 60 гадоў не загіне! Балазе гліны ў нас і на 200, і на 300 гадоў хопіць", — запэўнівае Алімпіяда Леанавец. А Алена Дубойская дзеліцца планами: закупляць шклянныя вітрыны, абсталюванне для выставак, ганчарныя колы — то бок, пашырацца, бо сённяшняга памяшкання ўжо не хапае. А таксама ўсталяваць у вёсцы помнік гаршку-"мамзэльцы", за аснову якога будзе ўзятая праца Васіля Логвіна (пра гэту ініцыятыву "К" пісала ў № 32).

Марыя КЛІМЕНЦЕВА
Фота Святланы ВАРАШЫЛАВАЙ

Мастак і літаратар Адам Глобус працягвае сваю серыю партрэтаў. "Словаў" пра мастакоў. "К" публікавала ўжо занатоўкі пра Мікалая Селешчука і Руслана Вашкевіча. Сённяшняя падборка прысвечана мастаку Андрэю Радзівонаву.

Ровар

Каб Андрэй Радзівонаў жыў у часы Сярэднявечча, дык быў бы рыцарам, надзяваў бы жалезныя латы і ездзіў бы на белым кані. У нашым часе жалезныя латы носяць толькі блазны, на конях скачуць спартоўцы, а праўдзівыя рыцары ездзяць на роварах. Радзівонаў лётае па Мінску на чорным ровары. Калі ён падлятае да мяне, я выстаўляю яму насустрач левую далонь. Ён гучна пляскае сваёй правай далоньню па маёй левай і ляціць далей. Ён ляціць на змаганне з волатамі цемры, ляціць на бой з асілкамі невылечных хвароб, ляціць на дапамогу дзецям. Калі Андрэй Радзівонаў сядзе на ровар, ён робіцца падобным да Дон Кіхота. Праўда, для паўнаты вобраза высокаму і худому Радзівонаву ўсё ж не хапае паўнацелага і каратканогога Санча Панса на самакаце.

Дзялендзік

Каб не малюнкі Радзівонава, я не заўважыў бы, што галава ў Пабла Пікаса падобная да галавы чарапахі. Адзін мастак дапамагае другому мастаку ўбачыць трэцяга мастака. Здаецца і глядзіш, падаецца і бачыш, але чарапашую галаву ў Пікаса я змог убачыць толькі дзякуючы Радзівонаву. Самога Радзівонава я па-сапраўднаму ўбачыў на малюнках Валіка Дзялендзіка. "Маляваць аўтапартрэты мяне навучыў Дзялендзік!" — сказаў Андрэй і паказаў некалькі малюнкаў Валіка. На іх Радзівонаў быў страшэнна падобны да Радзівонава, там ён быў нават больш Радзівонавым, чым Радзівонаў у жыцці. Так і жывём, так і вучымся глядзець адзін на аднаго.

Показка

Зайшоў да мяне ў майстэрню Андрэй Радзівонаў. Нехта называе яго Радзівон, а нехта — Лагодны. Андрэй распавёў пра хаўтуры. Хавалі мастака Вашчанку. За жалобным сталом Лагодны згадаў любімых студэнтаў нябожчыка. У пералік любімых патрапіў Цішын з Грыневічам, я з Алай Блізнюк, ну і сам Радзівон. Ці быў я любімым студэнтам у Гаўрылы Харьтонавіча? Можна, і быў, але на нейкі зусім кароткі час. Цішына, Грыневіча і Радзівонава Гаўрыла Вашчанка дакладна любіў, бо яны былі выдатнымі студэнтамі і натуральна — маляваў на выдатна. Каля іх малюнкаў і жывапісу Вашчанка не расказваў сваю любімую показку. Ён яе расказваў, як згадаў Лагодны, каля твораў іншых, кепскіх, на ягоны густ, студэнтаў. Показка такая... Мядзведзь і Варона сядзелі высока на дубе, на тоўстым суку. Варона ад няма чаго рабіць пачала выдурвацца, высцёбавца і выкабеньвацца. Мядзведзь паглядзеў на забайкі няўрымслівай Вароны і таксама пачаў выкабеньвацца, высцёбавца і выдурвацца. Сук пад Мядзведзем паламаўся, звяруга грымнуўся на зямлю і моцна пабіўся. "Спачатку трэба навучыцца лётаць, а потым можна і выкабеньвацца!" — праркаркала зласлівая Варона над пабітым Мядзведзем. Сваім неардыннарным студэнтам Вашчанка да показкі, прывезенай аднекуль са Львова, дзе ён сам некалі вучыўся, дадаваў такі сказ: "Спачатку трэба навучыцца маляваць, а потым можна і выдурвацца!" Сказ быў жорсткім, бо ўсе мастакі цудоўна ведаюць: каб навучыцца добра маляваць, трэба якраз выдурваць

Адам Глобус. "Андрэй Лагодны прыбіраецца да зорак".

Ціха прайсціся пад бясконцым дажджом

ца, высцёбавца і выкабеньвацца. Чаму Лагодны, згадаючы нябожчыка, пераказаў яго любімую показку? Мусіць, каб не так горка перажывалася страта.

Артэга-і-Гасэт

Андрэй мае добрае і дакладнае вока, ён бычыць у чалавечы характар. Таму я і спытаў у Радзівонава, як ён бачыць мяне. Што галоўнае ў маіх паводзінах? Радзівонаў заўсміхаўся і схаваў за лагоднай усмешкай сваю задумненасць. Хвілінаў з пяць мы прасядзелі моўчкі. Я маляваў сівабародага і даўгавалосага — рыхтык біблейскі апостал — Андрэя. Ён думаў-думаў і нарэшце сказаў: "Паэт. Ты перадусім паэт... Я вылюблю цябе да донца, маё ты сонца... Такое мог сказаць толькі паэт". Адмаўляцца ад звання паэта мне не выпадала. Калі я для Андрэя найперш паэт, дык хай так і будзе. Кепска толькі тое, што, глядзячы на вялікіх іспанскіх паэтаў, Артэга-і-Гасэт заўважыў: "Паэт пачынаецца там, дзе сканчаецца чалавек".

Расклады

Андрэй заўсёды ведае дзень і час, калі ў музей пускаюць бясплатна. Некалі ён абшоў усе барселонскія музеі і не заглаціў ніводнай песеты. Такая рацыянальнасць і падрыхтаванасць не можа не ўразіць. Звычайны чалавек адстойвае даўжэзную чаргу і плоціць вялікія грошы, каб пабачыць кераміку і афорты Пабла Пікаса. Радзівонаў разглядае і вывучае шэдэўры за проста так. У Андрэя такі падыход да музейных каштоўнасцяў: калі можна не плаціць і паглядзець, ён іх паглядзіць; калі трэба заплаціць, каб паглядзець, Андрэй ад прагляду адмовіцца. Ясна, што падобныя паводзіны дыктую не сквапнасць, а беднасць і ашчаднасць. Іншы бедны проста не ездзіць па свеце і не ходзіць па музеях. Андрэй ездзіць і ходзіць. І робіць гэта, як кажуць, за тры капейкі.

Глухата

Ёсць у нашым свеце звышсправядлівасць. Ёсць. Яна дае падтрымку слабым, і забірае сілы ў моцных. Калі ты добры танцор і шмат выступаеш на сцэне, дык абавязкова падкруціш нагу ці парвеш звязкі, і тваё месца на сцэне зойме слабейшы. Калі ты майстар малявання,

дык сам не заўважыш, як страціш палову зрока. Добра, калі страціш меншую палову і, спахапіўшыся, дабжыш да доктара. Калі ты музыкант, дык атрымаеш глухату... Андрэй Радзівонаў выдатны малявальшчык. Выглядала на тое, што па законе звышсправядлівасці ў яго мусілі сапавацца вочы. Толькі звышсправядлівасць сама вырашае, дзе ў каго і колькі забраць. У Андрэя яна забрала слых. Мусіць палічыла, што ён больш музыкант, чым мастак. Апошнія гады Андрэй і сапраўды больш граў, чым маляваў. Грае Андрэй выдатна. Ён і спявае выдатна. А тут на табе — маеш глухату. Доктары дапамаглі Радзівонаву вярнуць слых. Зараз гэта не вельмі складаная аперацыя. Андрэй зноў можа спяваць і граць на гармоніку. Зноў можа гаварыць звычайным голасам, а не шаптаць, баючыся, што гаворыць занадта гучна. Нібыта ўсё нармальна ў Андрэя Радзівонава, але я чамусьці насцярожана пачаў ставіцца да звышсправядлівасці і яе радыкальных рашэнняў забіраць моц у таленавітых.

Дапамога

Яму прыемна дапамагаць. Звычайна дапамагаеш праз "не хачу" і "не магу", Радзівонаву ж дапамагаецца лёгка. Таму яму шмат хто дапамагае. Дапамагае Грыша Сітніца — дапамог атрымаць прасторную майстэрню ў Гародні. Дапамагае Сяргей Грыневіч — дапамог напісаць вялікае дэкарэтыўнае пано. Тое пано дапамагаў пісаць і Ваня Рабец. Дапамагае Сяргей Кныш — дапамог, і не раз, перавезці карціны. Дапамагае Вольга Архіпава — дапамагла зладзіць выставу ў дзяржаўным музеі. Дапамагае Лёша Андрэю — надрукаваў якасныя рэпрадукцыі карцін Радзівонава ў сваім часопісе "Маналог". Дапамагаю і я. Уладкаваў на працу ў часопіс "Бярозка". Дапамог... Усё не пералічыш, і не варта шмат пералічваць. Трэба проста сказаць, што ёсць людзі, якім прыемна дапамагаць, бо яны робяць нешта добрае для іншых. Сярод такіх, каму варта дапамагаць, і Андрэй Радзівонаў.

Паштоўкі

Раней, на кожнае свята людзі даставалі з паштовых скрынак віншавальныя лісты. Зазвычай большасць

віншаванняў пісалася на паштоўках. Сярод маіх знаёмых мастакоў самаробныя паштоўкі дасылалі сябрам Ігар Кашкурэвіч і Андрэй Радзівонаў. Кашкурэвіч выразаў гравюру, а Радзівонаў рабіў пастановачнае фота. Паштоўкі ад Радзівонава і Кашкурэвіча прыходзілі пад Новы год. Яны так мяне радавалі, што я даваў сабе сумленнае слова: у наступнае навагодняе свята я таксама далучуся да рассылкі самаробных паштовак. За год мой энтузіязм згасаў. Ніякіх паштовак я не рабіў, але зноў моцна радаваўся, калі вымаў са скрыні навагодні ліст ад Ігара ці Андрэя.

Героі

Андрэй жыў і жыве сярод мастакоў, сярод людзей творчых. У дзяцінстве ён вучыўся ў школе для адораных дзяцей — "Парнаце", дзе пазней — пасля заканчэння тэатральна-мастацкага інстытута — і працаваў. Таму на ягоных карцінах шмат мастакоў і музыкантаў, шмат тэатральнага і казачнага. Пікаса, Веласкес, Брэйгел, Лежэ, Далі, Шагал, Матыс — любімыя героі Андрэя Радзівонава. Ён іх паважае, вывучае, услаўляе. Яны для яго не толькі настаўнікі, не толькі куміры, яны для яго самыя надзейныя сябры. З імі Андрэй цікава размаўляць, спрачацца, гуляць у шахматы. Акрамя геніяльных мастакоў, у Радзівонава на карцінах шмат жабракоў, якія прыйшлі да яго з малюнкаў Хаўсуса Хакусая і Пітара Брэйгеля-мужыцкага. Усе запазычанасці з Пікаса, Брэйгеля і Хакусая на малюнках Радзівонава глядзяцца арганічна, а інакш і быць не можа ў часы постмадэрнізму.

Салют

З усіх мастацтваў Андрэй найбольш любіць і шануе салют. Калі ён служыў у войску, а служба тая прыходзіла ў снежным і ледзяным Сібіры, дык удзельнічаў у падрыхтоўцы і запуску салютаў. На радавога Радзівонава салюты зрабілі каласальнае ўражанне. Ён можа расказваць і разважаць пра салюты бясконца. Асабліва хвалюе апавяданне пра салдата, які няўдала нахіліўся над ракетніцай, і яму адарвала галаву. На зямлі ляжаў безгаловы савецкі салдат, а салют працягваўся па запланаваным раскладзе. Людзі глядзелі на расквечанае агнямі неба,

радаваліся і крычалі "Ура!", бо ведаць нічога не ведалі пра мёртвага салдата. Андрэй марыць пра свой вялікі антываенны салют, прысвечаны міру ва ўсім свеце. На такі салют мусяць сабрацца кіраўнікі ўсіх дзяржаў... Андрэй разважае і расказвае пра свае планы, пакуль не заўважае, што ты пасміхаешся; тады і ён пачынае пасміхацца, і ты бачыш, што мянушка Лагодны яму вельмі пасуе.

Узнагароды

У майстэрні часам з'яўляюцца рэчы і прадукты, якія мне не вельмі і патрэбныя. Маці давала слоікі з агуркамі і чарнічным сочывам. Не адмовіўся! Бярэш, нясеш у майстэрню і ставіш у лядоўню. Сам я купляў бутэлькі з віном для гасцей. Госці прыносілі і пакідалі неадкаркаваныя пляшкі гарэлкі. Так у мяне шмат чаго набірала ў лядоўні і ў прадуктовай шафе. Стаіць яно. Есці не ем. Піць не п'ю. Выкінуць не магу, бо ўсе прадукты якасныя. Аднойчы я прыдумаў, што трэба прысуджаць узнагароды Андрэю Радзівонаву. Усіх добрых мастакоў недзе нечым узнагароджваюць: граматамі, прэміямі, медалямі... Я ўзнагароджваў Андрэя пляшачкай з белай. Узнагароджваў чарнічным сочывам. Нават закатанымі агуркамі ўзнагароджваў. Праз нейкі час ён заходзіў і расказваў, дзе, з кім і як адзначаў узнагароду.

Крык

Аднойчы, на маё заўсёднае "Як ты?", Андрэй адказаў, што ажаніўся. Давялося спытацца пра жонку. Ветлівасць. Як інакш? Тады Радзівонаў мяне ўразіў, бо расказаў, што яна — актрыса і можа закрываць там, дзе ёй захочацца закрываць. Яна можа закрываць стаячы пасярод вуліцы, а можа — сядзячы ў перапоўненым трамваі. Радзівонаў — добры чалавек, можна сказаць — занадта добры. Але нават у такога дабрадзея не хопіць дабрывы, каб пражыць усё жыццё з жанчынай, якая крымакрычыць у перапоўненых трамваях. Так я падумаў, але нічога кепскага Радзівонаву не сказаў. Нічога добрага я не сказаў нават тады, калі ён разыходзіўся з жонкай і дзяліў маёмасць, якая ўпарта не жадала дзяліцца. Не мая гэта справа. Мая справа іншая, дапамагаць мастаку Радзівонаву. А Радзівонаў муж, Радзівонаў былы муж, Радзівонаў дзяліцель маёмасці хай жыве без маіх парадаў і без маёй дапамогі.

Дажджы

У ліпені ў нашай Беларусі ідзе шмат дажджоў. Здараюцца і грымотныя навальніцы са сляпучымі маланкамі, а бываюць і лёгкія пералётныя дожджыкі, што сыплюцца праз сонечныя промні. Зрэдка ідуць і шэрыя доўгія, нудныя дажджы. Пачнецца такі дождж увечары, сыпле цэлую ноч і раніцай не аціхае. Здаецца, што мусіць удзень перастаць крапаць, а ён раптам робіцца яшчэ больш густым. У такі доўгі дождж усе імкнуцца як хутчэй перабегчы з аднаго памяшкання ў другое. Нехта бяжыць на працу, хтосьці ў краму шыбуе, некаторыя дамоў вяртаюцца. Людзі бягуць. Яно і зразумела: ніхто не хоча мокнуць, і нікому не патрэбны прастуды ды запаленыя лёгкія. Пад вокнамі маёй майстэрні цякуць цэлыя рэчкі з разнакаляровых парасонаў. У гэтай рацэ я пабачыў Андрэя. Усе ляцелі, а ён ішоў павольна. Без шапкі ішоў пад густым дажджом. Ішоў і курыў. Спакойна так ішоў, нібыта і няма ніякага дажджу. Андрэй так ішоў, што здавалася, усё патрэбнае і ўсё запланаванае ён перарабіў. Засталося спакойна перакурыць на гэтым няўтульным свеце. Ціха прайсціся, і ціха пакурыць пад бясконцым дажджом.

Адам ГЛОБУС,
мастак, літаратар

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі дзейнічае выстава **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выставы:

■ Выстава **"Рэпліка прыгожага"** (злепкі скульптуры, створаныя ў майстэрні-атэлье Луўра) — да 1 верасня.

У рамках выставы праводзіцца серыя лекцый, якія чытаюцца на працягу ўсяго лета, кожную сераду а 17-й гадзіне.

■ Выстава твораў скульптара і графіка Аляксандра Шаппо **"Сюіта №45"** — да 29 верасня.

■ Выстава жывапісу Ягора Батальёнка — да 26 верасня.

■ На плошчы Свабоды праходзіць выстава партрэтаў легендарных мінчан

"Свабодны музей: гарадскія легенды" (рэпрадукцыі шэдэўраў партрэтнага жывапісу з калекцыі музея) — да 30 верасня.

■ Акцыя **"Дзіцячы дзень у Мастацкім 2.0"**, прысвечаная Дню ведаў — 28 жніўня з 12.00 да 18.00.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ Выстава **"Жыццё і творчасць Мельхіёра Ваньковіча"** — да 30 жніўня.

■ Выстава літаграфій

"Памятныя мясціны Беларусі ў творчасці Напалеона Орды"

з фондаў музея — да 30 жніўня.

■ Кожную пятніцу і суботу з 17.45 да 21.00 у дворыку дома-музея адбываецца танцавальны Open air і бясплатны майстар-клас для пачаткоўцаў.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Давыд-гарадоцкі роспіс"** з прыватнага збору А.М. Арлова, аднаго з першых даследчыкаў феномену "цікетак" — да 4 верасня.

■ Кожную суботу ў 12.00 у музеі праходзяць майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляценні і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."

Выставы:

■ Выставачны праект

"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля".

■ Выстава фотамастачкі Марыны Бацюковай **"Сула. Непарыўнае"** — да 11 верасня (у дворыку музея).

■ Выстава мініяцюрных скульптур Маргарыты Дабрынінай **"Карабель дурняў"** — да 2 верасня.

■ Выстава сталічнай студыі выяўленчага і тэатральнага мастацтва для дзяцей і дарослых **"Talent"** (фотаэкспазіцыя ў галерэі музея).

■ Акцыя **"Вольнае піяніна"**

(кожны жадаючы можа выканаць свае любімыя музычныя творы на "вольным піяніна" у адной з залаў музея) — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

■ Інтэрактыўны праект **"Лазерны лабірынт"** — да 28 верасня.

■ Дзіцячы Арт-фэстываль **"Калякі-малякі"** — 27 жніўня з 15.00 да 20.00 (ва ўнутраным дворыку музея).

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".

■ Персанальная фотавыстава Аляксандры Пяхота **"Падарожжа дадому"** — да 5 верасня.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Выстава **"Экзатычныя жывёлы свету"** — да 5 верасня.

■ Незвычайны атракцыён **"Стужкавы лабірынт"** — да 31 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Мерапрыемства **"Зінаіда Браварская на сцэне і ў жыцці"** (да 100-годдзя з дня нараджэння народнай артысткі Беларусі) — 30 жніўня. Пачатак у 16.00.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выставы:

■ Выстава **"Напышлівыя кветкі"** — да 31 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава **"Старыя героі — новы свет. Героі беларускіх казак, міфаў і легенд"** — да 28 жніўня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава серыі карцін **"Лічбы на сэрцы"** Героя Беларусі, народнага мастака СССР і Беларусі, удзельніка Вялікай Айчынай вайны Міхаіла Савіцкага — да 9 кастрычніка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Археалагічныя знаходкі палаца вялікіх князёў літоўскіх. Штодзённасць Віленскага двара"** з фондаў Музея-палаца вялікіх князёў літоўскіх (Вільня) — да 11 верасня.

■ Выстава **"Час. Рэчы. Прасы"** — да 18 верасня.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстава **"Беларусь у абдымках зорак"** — да 3 кастрычніка.

■ Выстава **"Археалагічныя знаходкі палаца вялікіх князёў літоўскіх (Вільня)"** — да 11 верасня.

■ Выстава **"Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу"** — да 30 верасня.

■ Інсталцыя **"Застыўшыя хвіліны цішыні"** — да 30 верасня.

■ Пастаянная экспазіцыя.

"ПаКаласімя!" — 27 жніўня.

Пачатак у 16.00.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

■ Фотавыстава Марыны Бацюковай **"Свае гісторыі"** — да 20 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

■ Выстава **"Горад, які мы не бачылі. Мінск на малюнках 1940 — 1950-х"** (прадстаўлена больш за 50 работ выбітных дойлідаў, якія сфарміравалі вобраз сучаснага Мінска) — да 11 верасня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ Рэканструкцыя інтэр'ераў былога сядзібнага дома **"Мінск губернска. Шляхецкі побыт"**.

■ Выстава заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Вячаслава Кубарава **"Закаханы ў жывапіс і кіно"** (да 85-годдзя з дня нараджэння мастака) — да 28 жніўня.

■ Выстава **"Цяпло душы"** Свята-Елісавецкіх майстэрняў Ела (у экспазіцыі прадстаўлены ўнікальныя вырабы з фарфору, керамікі і шкла, выкананыя ўручную) — да 18 верасня.

■ Выстава **"Героі атамнага фронту. Месца подзвігу — Чарнобыль"** (арганізавана сумесна з Беларускім саюзам мастакоў і Фондам падтрымкі мастацтва і культуры "Чырвоны кут" (Масква) — да 23 верасня.

■ Выстава **"Мінск Барыса Аракчэва"** — з 1 да 18 верасня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабра**